

การส่งเสริมครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ในโครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน
ภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง ๒๕๕๕ ในพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้

The promotion of local intellectuals under the Project of : Thai Culture - The Link of
Community under the Strong Thai Action Plan 2012 in 5 Southern border provinces

فروجيق سوکوئن منیغتکن فریستاسی کورو کسنین تمفتن فد رنچاغن
کبودیان تهایی معهوبوغي مشارکة تمفتن دباوه اوروسن فروجیق نکارا تهایی

قواة فرکاس 2555 دالم کاواسن 5 ولایة سلاتن تهایی

อำเภอโคกโพธิ์

KokPho/ کؤ فور

สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดปัตตานี

Pattani Provincial Culture Office

بدان جبائن کبودایان فطانی

คำนำ

ภูมิปัญญาไทย หมายถึง ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรสรร ปรุงแต่ง พัฒนาและถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สมดุลกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญาไทยนี้มีลักษณะเป็นองค์รวม มีคุณค่าทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นในวิถีชีวิตไทย ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่งอกงามขึ้นใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทย ลักษณะองค์รวมของ ภูมิปัญญามีความเด่นชัดในหลายด้าน เช่น ด้านอาหาร ด้านการแต่งกาย ด้านที่อยู่อาศัย ด้านความเชื่อและประเพณี ด้านภาษา ด้านอาชีพ ด้านการแพทย์แผนไทย ด้านศิลปะพื้นถิ่น เป็นต้น

การถ่ายทอดภูมิปัญญาของคนไทยในอดีตที่ผ่านมาจะเป็นการบอกเล่าเรื่องราว พูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์มากกว่าการถ่ายทอดโดยใช้วิธีเขียน และถึงแม้ว่าการถ่ายทอดด้วยการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์จะได้ธรรมสมมากกว่าแต่การถ่ายทอดโดยการอ่านนั้นจะทำให้เนื้อหาสาระยังคงอยู่มากกว่าและแพร่หลายมากกว่า ดังนั้นจึงทำให้ภูมิปัญญาต่างๆ ของคนไทยที่มีมาแต่อดีตสูญหายไปพร้อมกับครุภูมิปัญญาเป็นจำนวนมาก

เพื่อเป็นการส่งเสริมครุภูมิปัญญาท้องถิ่น และรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกสาขา มิให้สูญหายไป สำนักงานวัฒนธรรมอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี จึงได้ดำเนินการสำรวจจัดเก็บข้อมูลจากการถ่ายทอดองค์ความรู้ของครุภูมิปัญญาท้องถิ่นทุกตำบล ภายใต้อำนวยการไทยเข้มแข็ง “การดำเนินงานส่งเสริมครุภูมิปัญญาท้องถิ่นใน ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้” ของกระทรวงวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๓

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารชุดนี้จะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ตลอดจนผู้สนใจทั่วไป ที่จะใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าในโอกาสต่อไป

คณะผู้จัดทำ

สำนักงานวัฒนธรรมอำเภอโคกโพธิ์

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	
ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น	๑
ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น	๑
ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น	๒
ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น	๒
ข้อมูลทั่วไปของอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี	
คำขวัญ	๓
ประวัติความเป็นมา	๓
ที่ตั้งและอาณาเขต	๓
สภาพภูมิอากาศ	๓
การเมืองการปกครอง	๔
สภาพทางเศรษฐกิจ	๕
โครงสร้างพื้นฐาน	๕
ด้านการศึกษา	๖
ด้านสาธารณสุข	๖
ข้อมูลทั่วไปของตำบล	
การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลโคกโพธิ์	
- ประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น	๗
- ประวัติครภูมิปัญญาท้องถิ่น	๗
- การทำทรงนกกนกรงหัวจุก	๘
- การต่อยอดเพื่อให้เกิดรายได้ของครภูมิปัญญาท้องถิ่น	๘
การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลนาประดู่	
- ประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น	๑๐
- ประวัติครภูมิปัญญาท้องถิ่น	๑๐
- การทำกระถางต้นไม้จากลูกมะพร้าว	๑๑
- การต่อยอดเพื่อให้เกิดรายได้ของครภูมิปัญญาท้องถิ่น	๑๓

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลป่าบอน		
- ประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น		๑๔
- ประวัติกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น		๑๕
- การจักสานไม้ไผ่		๑๕
- การต่อยอดเพื่อให้เกิดรายได้ของกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น		๑๖
การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลควนโนรี		
- ประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น		๑๗
- ประวัติกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น		๑๗
- การรำมโนราห์		๑๘
- การต่อยอดเพื่อให้เกิดรายได้ของกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น		๒๔
การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลปากถ่อ		
- ประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น		๒๕
- ประวัติกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น		๒๖
- การนวดแผนไทย		๒๖
- การต่อยอดเพื่อให้เกิดรายได้ของกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น		๒๘
การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลทุ่งพลา		
- ประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น		๒๙
- ประวัติกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น		๒๙
- มวยไทย		๓๐
- การต่อยอดเพื่อให้เกิดรายได้ของกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น		๓๑
การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลมะกรูด		
- ประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น		๓๒
- ประวัติกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น		๓๓
- การจักสานไม้ไผ่		๓๓
- การต่อยอดเพื่อให้เกิดรายได้ของกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น		๓๕
การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลทรายขาว		
- ประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น		๓๖
- ประวัติกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น		๓๖
- การรำมโนราห์		๓๗
- การต่อยอดเพื่อให้เกิดรายได้ของกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น		๔๓
การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นตำบลนาเกตุ		
- ประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น		๔๔
- ประวัติกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น		๔๔
- การรำกลองยาว		๔๕
- การต่อยอดเพื่อให้เกิดรายได้ของกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น		๔๖

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความหมาย ความสำคัญ และประเภทของภูมิปัญญาไทย

คำว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ความรู้ของชาวบ้านในท้องถิ่น ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ และความเฉลียวฉลาดของชาวบ้าน รวมทั้งความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษ สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ระหว่างการสืบทอดมีการปรับ ประยุกต์และเปลี่ยนแปลง จนอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางสังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

ภูมิปัญญาเป็นความรู้ที่ประกอบไปด้วยคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านในวิถีชีวิตนั้น ชีวิตของชาวบ้านไม่ได้แบ่งแยกเป็นส่วนๆ หากแต่ทุกอย่างมีความสัมพันธ์กัน การทำมาหากิน การอยู่ร่วมกันในชุมชน การปฏิบัติศาสนา พิธีกรรมและประเพณี

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นองค์ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ที่สั่งสมและสืบทอดกันมาเป็นความสามารถและศักยภาพในเชิงการแก้ปัญหา การปรับตัวเรียนรู้และสืบทอดไปสู่คนรุ่นต่อไป เพื่อการดำรงอยู่ของเผ่าพันธุ์ จึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมชาติ ของเผ่าพันธุ์ หรือเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้าน

๒. ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นวิธีการปฏิบัติของชาวบ้าน ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ แนวทางแก้ปัญหาแต่ละเรื่อง แต่ละประสบการณ์ แต่ละสภาพแวดล้อม ซึ่งจะมีเงื่อนไขปัจจัยเฉพาะแตกต่างกันไป นำมาใช้แก้ไขปัญหาโดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่โดยชาวบ้านคิดเอง เป็นความรู้ที่สร้างสรรค์และมีส่วนเสริมสร้างการผลิต หรือเป็นความรู้ของชาวบ้านที่ผ่านการปฏิบัติมาแล้วอย่างโชกโชนเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรม เป็นความรู้ที่ปฏิบัติได้มีพลังและสำคัญยิ่ง ช่วยให้ชาวบ้านมีชีวิตอยู่รอดสร้างสรรค์การผลิตและช่วยในด้านการทำงาน เป็นโครงสร้างความรู้ที่มีหลักการ มีเหตุ มีผล ในตัวเอง

๓. ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคน ผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดว่าวิเคราะห์จนเกิดปัญญาและตกผลึกเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลาย ๆ เรื่อง จัดว่าเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหาจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชนและในตัวผู้รู้เอง จึงควรมีการสืบค้นรวบรวม ศึกษา ถ่ายทอด พัฒนาและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง

๔. ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถ ทักษะของคนไทยที่เกิดจากการส่งเสริมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการการเลือกสรร เรียนรู้ปรุงแต่งและถ่ายทอดสืบทอดกันมาเพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย

ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น พอสรุปได้ดังนี้

๑. เป็นเรื่องของการใช้ความรู้ ทักษะ ความเชื่อและพฤติกรรม
๒. แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับคน คนกับธรรมชาติ คนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ
๓. เป็นองค์รวมหรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิต
๔. เป็นเรื่องของการแก้ไขปัญหา การจัดการ การปรับตัว การเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของบุคคล ชุมชนและสังคม
๕. เป็นแกนหลักหรือกระบวนทัศน์ในการมองชีวิตเป็นพื้นความรู้ในเรื่องต่าง ๆ
๖. มีลักษณะเฉพาะหรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง
๗. มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับสมดุลในพัฒนาการทางสังคมตลอดเวลา
๘. มีวัฒนธรรมเป็นฐาน ไม่ใช่วิทยาศาสตร์
๙. มีบูรณาการสูง
๑๐. มีความเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง
๑๑. เน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตถุธรรม

ความสำคัญของภูมิปัญญา

ภูมิปัญญาทำให้ชาติและชุมชนผ่านพ้นวิกฤติและดำรงความเป็นชาติ หรือชุมชนได้ภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและความดีงามที่จรโลงชีวิตและวิถีชุมชนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมได้อย่างกลมกลืนและสมดุล ภูมิปัญญาเป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพและเป็นรากฐานการพัฒนาที่เริ่มจากการพัฒนาเพื่อการพึ่งพาตนเอง การพัฒนาเพื่อการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และการพัฒนาที่เกิดจากการผสมผสานองค์ความรู้สากลบนฐานภูมิปัญญาเดิม เพื่อเกิดเป็นภูมิปัญญาใหม่ที่เหมาะสมกับยุคสมัย ดังนั้น ภูมิปัญญาจึงมีคุณค่าไม่เพียงแต่ต่อท้องถิ่นและผู้คนเท่านั้น แต่ยังเอื้อประโยชน์อย่างใหญ่หลวงต่อการวางแผนพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนและมั่นคง

ข้อมูลทั่วไปของอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

คำขวัญ

“ศูนย์บริหารราชการสามสง่า บารมีหลวงปู่ทวดวัดช้างให้ เมืองผลไม้สด น้ำตกทรายขาว
วันเสาร์ตลาดนัดใหญ่ ศูนย์ฝึกอาชีพเลื่องลือไกล อนุรักษ์ประเพณีไทยงานชักพระ”

ประวัติความเป็นมา

อำเภอโคกโพธิ์เป็นอำเภอหนึ่งในจำนวน ๑๒ อำเภอของจังหวัดปัตตานี เดิมเมื่อประมาณ ปี รศ. ๑๑๕ (พ.ศ. ๒๔๔๓) อำเภอโคกโพธิ์ขึ้นอยู่กับเมืองหนองจิก ซึ่งในขณะนั้นได้แบ่งการปกครองออกเป็น หัวเมืองสำคัญๆ จำนวน ๗ หัวเมือง ได้แก่ เมืองหนองจิก เมืองปัตตานี เมืองยะหริ่ง เมืองสายบุรี เมืองยะลา เมืองระแงะ และเมืองรามัน ต่อมาในปี รศ. ๑๒๕ ได้จัดให้มีการปกครองแบบมณฑลขึ้น ซึ่งเรียกว่ามณฑลปัตตานี อำเภอโคกโพธิ์เป็นส่วนหนึ่งของมณฑลปัตตานี ซึ่งต่อมาได้ยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอ โดยแยกจากเมืองหนองจิก เรียกว่าอำเภอเก่า ตั้งอยู่ที่บ้านนาเกตุ หมู่ที่ ๑ ตำบลมะกรูด ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อจากอำเภอเก่า เป็นอำเภอมะกรูดตามชื่อของตำบลในปีพุทธศักราช 2472 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรสุริยุปราคา ณ อำเภอมะกรูด จึงได้พิจารณาจัดหาสถานที่สำหรับใช้เป็นที่พักและติดตั้งกล้องดูดาว ทรงเห็นว่าบริเวณหลังสถานีรถไฟโคกโพธิ์ (ที่ตั้งที่ว่าการอำเภอในปัจจุบัน) มีสภาพเหมาะสม จึงได้สร้างพลับพลาที่ประทับสำหรับทอดพระเนตรสุริยุปราคาและที่พักสำหรับเจ้าหน้าที่ขึ้น และเมื่อเสด็จพระราชดำเนินกลับยังมหานคร อาคารต่างๆ ที่ก่อสร้างไว้ นั้น สามารถใช้เป็นสถานที่สำหรับที่ว่าการอำเภอและบ้านพักข้าราชการได้ จึงย้ายที่ว่าการอำเภอจากตำบลมะกรูดมาอยู่ ณ สถานที่ปัจจุบัน และเปลี่ยนชื่อจากอำเภอมะกรูดเป็นอำเภอโคกโพธิ์ตามชื่อตำบล นับอายุของอำเภอโคกโพธิ์จนถึงปัจจุบันมีอายุยาวนานกว่า ๑๐๐ ปี พื้นที่อำเภอโคกโพธิ์มีพื้นที่ทั้งหมด ๓๓๓,๔๑๔ ตร.กม. หรือประมาณ ๒๑๒,๑๓๔ ไร่

ที่ตั้งและอาณาเขต

ทิศเหนือ	จดอำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี
ทิศใต้	จดอำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา และอำเภอเมือง จังหวัดยะลา
ทิศตะวันออก	จดอำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี
ทิศตะวันตก	จดอำเภอเทพา และอำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา

สภาพภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศโดยรวมเป็นแบบร้อนชื้น มี 2 ฤดู คือ ฤดูร้อน และฤดูฝน

ประชากร ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม 2552

อำเภอโคกโพธิ์มีประชากรทั้งหมด ๖๔,๐๒๖ แยกเป็น ชาย ๓๑,๓๓๑ คน หญิง ๓๒,๖๙๕ คน จำนวน ๑๗,๑๐๐ ครัวเรือน ความหนาแน่นของประชากร ๐.๓๘ คน/ ตร.กม.

การเมืองการปกครอง

อำเภอโคกโพธิ์ แบ่งการปกครองออกเป็น 12 ตำบล 82 หมู่บ้าน เทศบาลจำนวน 2 แห่ง คือ เทศบาลตำบลนาประดู่ และเทศบาลตำบลโคกโพธิ์ ทุกตำบลจัดตั้งเป็น อบต.ดังต่อไปนี้

ตำบลโคกโพธิ์	จำนวน ๑๒	หมู่บ้าน
ตำบลปากล่อ	จำนวน ๕	หมู่บ้าน
ตำบลนาประดู่	จำนวน ๘	หมู่บ้าน
ตำบลมะกรูด	จำนวน ๗	หมู่บ้าน
ตำบลท่าเรือ	จำนวน ๗	หมู่บ้าน
ตำบลนาเกตุ	จำนวน ๗	หมู่บ้าน
ตำบลควนโนรี	จำนวน ๖	หมู่บ้าน
ตำบลทรายขาว	จำนวน ๖	หมู่บ้าน
ตำบลทุ่งปลา	จำนวน ๕	หมู่บ้าน
ตำบลช้างให้ตก	จำนวน ๕	หมู่บ้าน
ตำบลบางโกระ	จำนวน ๕	หมู่บ้าน
ตำบลปาดอน	จำนวน ๕	หมู่บ้าน

สภาพทางเศรษฐกิจ

อาชีพหลักของประชากรอำเภอโคกโพธิ์ คือ การเกษตรกรรม อันได้แก่ การทำนา การทำสวนยางพารา การทำสวนผลไม้ และการกสิกรรมประเภทต่างๆ มีพื้นที่สำหรับทำเกษตรกรรมประมาณ ๑๖๘,๗๓๖ ไร่ หรือประมาณร้อยละ ๘๕.๒๗ ของพื้นที่ทั้งหมด ประชากรมีรายได้เฉลี่ย ๓๔,๐๔๐ บาท/คน/ปีสำหรับข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจอื่นๆ นั้น อำเภอโคกโพธิ์มีธนาคารพาณิชย์ จำนวน ๔ แห่ง คือ ธนาคารกรุงเทพ สาขาโคกโพธิ์ ธนาคารออมสิน สาขาโคกโพธิ์ ธนาคาร ธกส. สาขาโคกโพธิ์ และ สาขานาประดู่

โครงสร้างพื้นฐาน

- ไฟฟ้า มีไฟฟ้าใช้ครอบคลุมครัวเรือน ร้อยละ ๘๘ ของครัวเรือนทั้งหมด
- การประปา ได้จัดให้มีการประปาใช้ในครัวเรือน ได้แก่
 - ๒.๑. การประปาของเทศบาล ๒ แห่ง
 - ๒.๒. การประปาหมู่บ้าน ๒๕ แห่ง
 - ๒.๓. การประปาภูเขาจากบริเวณที่มีน้ำตก จำนวน ๓ แห่ง คือ ประปาภูเขาห้วยลำไทร ตำบลทุ่งปลา ประปาโฝงโฝง ตำบลปากล่อ และประปาภูเขาอุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว ตำบลทรายขาว
- การโทรศัพท์ สำนักงานบริการโทรศัพท์ 1 แห่ง และเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์เอกชน เช่น DTAC TRUE GSM
- การคมนาคมขนส่ง
 - ๔.๑. อำเภอโคกโพธิ์ มีเส้นทางคมนาคมซึ่งเป็นเส้นทางหลักจำนวน ๒ เส้นทาง คือ ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๔๐๕ (ยะลา-ปัตตานี) และทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข ๔๒ (ถนนเพชรเกษม โลกโพธิ์-นาทวี)

๔.๒ การคมนาคมทางรถไฟในเขตอำเภอโคกโพธิ์ จำนวน ๒ แห่ง คือ สถานีรถไฟปัตตานี (โคกโพธิ์) และสถานีรถไฟนาประดู่ โดยมีขบวนรถไฟขาขึ้นและขาลง วันละ ๑๘ ขบวน

๔.๓ การคมนาคมระหว่างตำบล หมู่บ้าน และอำเภอ มีเส้นทางหลักจำนวน ๑๗ สาย

แหล่งท่องเที่ยว

อำเภอโคกโพธิ์ มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญหลายแห่ง อันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดปัตตานี ทั้งที่เป็นที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและสถานที่ท่องเที่ยวประเภทศาสนสถาน มีน้ำตกที่สวยงามและมีชื่อเสียง อันเนื่องมาจากสภาพพื้นที่ทางธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ รวมทั้งประเพณีและวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมที่มีการสืบทอดมายาวนาน อันแสดงออกถึงความสามัคคีระหว่างชนชาติ ๒ ศาสนา คือ ผู้นับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม สถานที่ท่องเที่ยวดังกล่าว มีดังนี้

อุทยานแห่งชาติน้ำตกทรายขาว เป็นอุทยานแห่งชาติที่สำคัญและมีชื่อเสียงของจังหวัดตั้งอยู่ หมู่ที่ ๕ ตำบลทรายขาว ห่างจากตัวอำเภอโคกโพธิ์ประมาณ ๑๖ กิโลเมตร เป็นน้ำตกที่สวยงามและมีชื่อเสียงของจังหวัดปัตตานี ต้นน้ำยังมีสภาพป่าไม้ที่หนาแน่นจึงมีแหล่งน้ำที่สมบูรณ์ มีนักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวยังไม่มากนักโดยเฉพาะวันหยุด ปัจจุบันได้มีการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

น้ำตกโผงโผง เป็นน้ำตกที่เพิ่มค้นพบ สภาพพื้นที่ป่า และน้ำตกมีความอุดมสมบูรณ์นักท่องเที่ยวยังไม่มากนักแต่ได้รับความนิยมในหมู่นักท่องเที่ยว ตั้งอยู่หมู่ที่ ๘ ตำบลปากล่อ อยู่ห่างจากอำเภอ ๒๕ กิโลเมตร

น้ำตกอรุณวาริน ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ ๕ ตำบลทุ่งปลา ห่างจากอำเภอประมาณ ๒๒ กิโลเมตร ปัจจุบันมีการตัดถนนลาดยางไปจนถึงน้ำตก จึงทำให้นักท่องเที่ยวมากขึ้น และได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากขึ้น

มัสยิดบ้านควนลังกา เป็นมัสยิดที่มีความเก่าแก่และสวยงาม บ่งบอกถึงความเจริญรุ่งเรืองในอดีต ตั้งอยู่ในตำบลทรายขาว ปัจจุบันได้รับการบูรณะให้มีความสวยงามมากขึ้น

วัดราษฎร์บูรณะ (วัดช้างไห้) ซึ่งเป็นวัดที่มีชื่อเสียงที่สุดในจังหวัดปัตตานี และของภาคใต้เป็นที่รู้จักกันทั่วประเทศ เป็นวัดซึ่งมีสถาปัตยกรรมของหลวงปู่ทวดเหยียบน้ำทะเลจืด และรูปปั้นของหลวงปู่ทวด (พระราชมนูสามิรามคุณปรมาจารย์) ซึ่งเป็นที่เคารพสักการะของพุทธศาสนิกชนทั่วไปทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ในอดีตมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวมากมาย โดยเฉพาะเสาร์-อาทิตย์ หรือวันหยุด แต่ในปัจจุบันเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในภาคใต้ ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงวัดช้างไห้ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ ๒ ตำบลควนโนรี ระยะห่างจากอำเภอประมาณ ๑๕ กิโลเมตร

วัดทรายขาว เป็นวัดที่สวยงามแห่งหนึ่งของอำเภอโคกโพธิ์ ปัจจุบันได้รับการปรับปรุงทางกายภาพจึงทำให้ภูมิทัศน์ของวัดสวยงาม เด่นเป็นสง่า เป็นวัดเก่าแก่วัดหนึ่ง อดีตมีเจ้าอาวาสที่เป็นที่เคารพนับถือของประชาชนทั่วไป คือ พระครูธรรมกิจโกศล (อาจารย์นอง ธรรมโชโต) ตั้งอยู่หมู่ที่ ๓ ตำบลทรายขาว

ศูนย์ฝึกอาชีพวัดช้างไห้ เป็นศูนย์ศิลปอาชีพที่จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือประชาชน ตามพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน และเป็นศูนย์ฝึกศิลปอาชีพพิเศษตามพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ มีศูนย์จำหน่ายผลิตภัณฑ์พื้นเมืองและผลิตภัณฑ์ศิลปาชีพ นอกจากนี้มีการจัดสวนพฤกษชาติภายในบริเวณศูนย์ ภายในศูนย์จึงมีความสวยงาม ร่มรื่น เหมาะสำหรับการพักผ่อน และการท่องเที่ยว

การทำกรงนกกรงหัวจุก วัสดุ/อุปกรณ์

๑. ไม้ไผ่

๒. คีม

๓. สว่านมือ

๔. ลายฉลุ

๕. ไม้เหลา

๖. ทินเนอร์

๗. ที่วัดรูขนาดซี่กรงนก

กระบวนการและวิธีทำ

๑. เหลาไม้ไผ่

๒. วัดรูไม้ไผ่

๓. เจาะรูไม้ไผ่

๔. เขียนลายกรงนก และแกะลายกรงนก

๕. ขึ้นโครงกรงนก

๖. ประกอบกรรณก

การต่อยอดเพื่อให้เกิดรายได้ของครุภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ๑. จัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น
- ๒. ออกแบบกรร และลวดลายใหม่ ๆ อยู่เสมอ
- ๓. ออกบูท และงานต่าง ๆ ที่หน่วยงานราชการจัดขึ้นเพื่อให้ประชาชนรู้จักมากขึ้น
- ๔. ประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ เพื่อประชาชนที่สนใจกรรณกได้รู้จักกันมากขึ้น
- ๕. ศึกษาค้นคว้าสิ่งใหม่ ๆ จากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์

การต่อยอดเพื่อให้เกิดรายได้ของครุภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. จัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น

๒. ออกแบบกรร และลวดลายใหม่ ๆ อยู่เสมอ

๓. ออกบูท และงานต่าง ๆ ที่หน่วยงานราชการจัดขึ้นเพื่อให้ประชาชนรู้จักมากขึ้น

๔. ประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ เพื่อประชาชนที่สนใจกรรณกได้รู้จักกันมากขึ้น

๕. ศึกษาค้นคว้าสิ่งใหม่ ๆ จากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตำบลนาประดู่

ประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น

การทำกระถางต้นไม้จากลูกมะพร้าว

การจัดทำผลิตภัณฑ์กระถางต้นไม้จากลูกมะพร้าว มีจุดประสงค์เพื่อสร้างสังคมการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาคอนให้มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรม โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชนมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่คนในชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองให้เกิดความรักความภูมิใจในภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนเอง

ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำกระถางต้นไม้จากลูกมะพร้าว เป็นหลักสูตรที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับอาชีพที่มีอยู่ในท้องถิ่นของตนเองโดยเน้นกระบวนการทำงานและการจัดการอย่างเป็นระบบ ใช้เทคโนโลยี ที่มีอยู่ในสังคมปัจจุบันมาประยุกต์ พัฒนาการคิดให้มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะในการออกแบบงานที่หลากหลาย รู้จักคิดและคัดแปลงของเหลือใช้ให้เกิดประโยชน์ เป็นการปลูกฝังให้เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม และการประหยัดอดออม เป็นการสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชนและเป็นการสืบทอดภูมิปัญญา

ประวัติครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ นายสมพงศ์ นามสกุล หมานเหล็ก
เชื้อชาติ ไทย สัญชาติ ไทย
หมายเลขบัตรประชาชน ๔ ๕๔๐๒ ๐๐๐๐๑ ๓๑ ๕
วัน เดือน ปีเกิด ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐ อายุ ๓๓ ปี
ภูมิลำเนา (บ้านเกิด) ตำบลนาประดู่
ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ บ้านเลขที่ ๑๗/๓ หมู่ที่ ๓ ตำบลนาประดู่
อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี รหัสไปรษณีย์ ๙๔๑๒๐
โทรศัพท์มือถือ ๐๘๕ - ๖๗๒๒๑๒๕
สถานที่ทำงาน -
วุฒิการศึกษา / ระดับการศึกษา ป.๖
ประวัติการรับรางวัล

-

ประวัติการถ่ายทอด

- ถ่ายทอดให้กับผู้ที่มีความสนใจในการประดิษฐ์กระถางต้นไม้

การทำกระดางต้นไม้จากลูกมะพร้าว
วัสดุ/อุปกรณ์

๑. มีด

๒. แปรงทาสี

๓. ค้อน

๔. สิว

๕. สว่าน

๖. คีม

๗. ลวดแขวน

๘. แล็กเกอร์

๙. ลูกมะพร้าว

๑๐. ปากกา(เขียนลาย)

กระบวนการและวิธีทำ

๑. หา และเลือกลูกมะพร้าวแห้งตามที่ต้องการ

๒. เจียนหัวลูกมะพร้าวออก

๓. ใช้สิ่วในการเจาะกะลาและเนื้อมะพร้าวออก

๔. เฝื่อนหน้ามะพร้าวให้เรียบเท่ากัน

๕. ใช้ปากกาวาดลายต่าง ๆ

๖. ใช้มีดแกะลาย

๗. ใช้ลวดเจาะ 3 ด้าน แล้วใช้กาวหยอดลงไปเพื่อเจาะลวด

๘. ใช้สว่านเจาะรูที่ก้นมะพร้าวเพื่อการระบายน้ำ

๙. ใส่ลวดแขวน

๑๐. ทาแล็กเกอร์

กระถางต้นไม้จากลูกมะพร้าว

การต่อยอดเพื่อให้เกิดรายได้ของครุภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากลูกมะพร้าวให้มีความหลากหลาย เช่น การทำเป็นเครื่องประดับ ทำโคมไฟ เป็นต้น
๒. จัดตั้งกลุ่มการทำผลิตภัณฑ์ให้ได้รับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)
๓. ประยุกต์ผลิตภัณฑ์ให้มีความสวยงามโดยใช้บรรจุภัณฑ์

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตำบลป่าบอน

ประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น

การจักสานไม้ไผ่

นักโบราณคดีได้ค้นพบหลักฐานว่า เมื่อประมาณ ๕๐๐๐ ปีมาแล้วมนุษย์ได้รู้จักวิธีการจักสานของไม้ไผ่ เป็นลักษณะลายขัดสองเส้น หลักฐานนี้ได้ค้นพบที่จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งถือเป็นดินแดนที่สำคัญในทางประวัติศาสตร์ของประเทศไทย หลักฐานการค้นพบเครื่องจักสานนั้นนอกจากประเทศไทยแล้ว ยังได้พบที่แอฟริกาและในทวีปเอเชียบางแห่ง บริเวณแหลมมลายู (ในยุคหิน) ได้ค้นพบหลักฐานเกี่ยวกับเครื่องจักสานที่ทำด้วยไม้กองรวมอยู่กับไขของผู้ตาย จึงสันนิษฐานว่าเครื่องจักสานได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวกับพิธีกรรมความเชื่อบางอย่างของมนุษย์ในยุคนั้นบ้างแล้ว ต่อมาเมื่อมนุษย์ได้มีการดำเนินชีวิตด้วยการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ จึงเป็นที่เชื่อได้ว่ามนุษย์ได้รู้จักพัฒนาการเครื่องจักสานให้เหมาะสมกับการใช้สอยขึ้นมาเรื่อย ๆ ทั้งนี้เพราะการขยายตัวออกมาดำเนินชีวิตในที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำลำธารไหลผ่านเพียงพร้อมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่มีให้อย่างเหลือเฟือ สิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ก็คือ การหาเครื่องมือบางชนิดไว้ใช้สอยในชีวิตประจำวัน ซึ่งส่วนใหญ่จะได้แก่เครื่องจับสัตว์ เครื่องจักสานเป็นเครื่องมือที่มนุษย์สามารถจะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี ไม่เพียงแต่ด้านประโยชน์ใช้สอยเท่านั้นที่มนุษย์พัฒนาขึ้น ความสวยงาม และ ความทนทานถาวร ก็เป็นปัจจัยที่มนุษย์ให้ความสำคัญ จากการที่มนุษย์รู้จักการใช้ยางพืชมบางชนิดมาทา หรือยา เพื่อมิให้เกิดรอยร้าว ซึ่งทำให้มีผลสองอย่าง คือ ความคงทนถาวรและประโยชน์ใช้สอยเพิ่มเติมคือการไปใส่ไม้ การใช้ภูมิปัญญาดังกล่าว มีมาแต่ครั้งสุโขทัย หรืออาจจะก่อนหน้านั้น ปัจจุบัน เครื่องจักสานได้พัฒนาการไปมาก มีการประดิษฐ์คิดค้นทำให้ได้รูปแบบต่าง ๆ เครื่องจักสานเป็นสิ่งที่อยู่ควบคู่มากับสังคมกสิกรรมรับใช้ชีวิตมนุษย์ เป็นมรดกตกทอดมาจนทุกวันนี้และเชื่อว่าจะไม่สูญหายไปจากโลกนี้แน่นอน

เครื่องจักสาน คือ เครื่องใช้ที่ทำด้วยไม้ไผ่หรือหวาย จากฝีมือความคิด ภูมิปัญญาของชาวบ้าน มีลักษณะรูปทรงแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่นทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภูมิประเทศ วัสดุอุปกรณ์คตินิยม และอาชีพของคนในท้องถิ่นนั้นๆ คำว่า “ จักสาน ” คำว่า จัก คือ การทำให้เป็นแฉก เป็นหยักๆ ด้วยฟันเลื่อย หรืออีกวิธีการหนึ่ง การที่ชาวบ้านใช้คมมีดผ่าไม้ไผ่แล้วทำให้เป็นเส้นบางๆ วิธีการอย่างนี้ก็เรียกว่า จัก เช่นกัน ส่วนไม้ไผ่ หรือ หวาย ที่จักออกมาเป็นเส้นบางๆ นั้นเรียกว่า ดอก ถึงตอนนี้การที่ชาวบ้านนำดอกมาขัดกันจนเกิดลวดลายที่ต้องการ เราเรียกว่า สาน ต่อจากนั้นแล้วก็จะเป็นการสร้างสรรค์ให้เกิดรูปทรงต่างๆ จนท้ายที่สุดเป็นภาชนะสามารถนำไปใช้สอยได้ตามต้องการ

ประวัติครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ นายเจ๊ะเงาะ นามสกุล สะแม
 เชื้อชาติ ไทย สัญชาติ ไทย
 หมายเลขบัตรประชาชน ๓ ๕๔๐๒ ๐๐๓๓๘ ๓๖๔
 วัน เดือน ปีเกิด ๕ เมษายน ๒๕๓๒ อายุ ๘๑ ปี
 ภูมิลำเนา (บ้านเกิด) ตำบลป่าบอน
 ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ บ้านเลขที่ ๑๓ หมู่ที่ ๔ ตำบลป่าบอน อำเภอโคกโพธิ์
 จังหวัดปัตตานี รหัสไปรษณีย์ ๙๕๑๒๐
 โทรศัพท์ -
 โทรศัพท์มือถือ -
 สถานที่ทำงาน -
 วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษา ป.๔
 ประวัติการรับรางวัล
 -
 ประวัติการถ่ายทอด
 - ถ่ายทอดให้กับคนในชุมชนและตำบลใกล้เคียง

การจักสานไม้ไผ่

วัสดุ/อุปกรณ์

๑. ขวาน

๒. สว่านมือ

๓. มีดพริ้ว

๔. ที่เจาะรู

๕. มีดเหลา

๖. คีม

๗. หวาย

๘. หินลับมีด

๙. เลื่อย

๑๐. ไม้ไผ่

กระบวนการและวิธีทำ

๑. นำไม้ไผ่ที่ได้มาผ่าแล้วเหลาให้ขนาดเท่า ๆ กัน

๒. นำหวายที่ได้มาเหลาเป็นเส้นตามความต้องการ

๓. เริ่มการจักสานไม้ไผ่ โดยใช้วิธีสอดขัด

๔. ทำขอบกระดังโดยใช้หวายในการสานขอบกระดัง

๕. กระดัง (อุปกรณ์ใช้ในครัวเรือน)

การต่อยอดเพื่อให้เกิดรายได้ของครุภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. จัดตั้งกลุ่มการจักสานไม้ไผ่ในชุมชนเพื่อทำผลิตภัณฑ์ในหลากหลายรูปแบบ
๒. จัดทำสินค้าให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นเพื่อส่งออกขายระดับประเทศ
๓. ประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชนโดยสื่อต่าง ๆ และการออกบูทสินค้า OTOP

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตำบลดวนโนรี

ประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น

การรำมโนราห์

มโนราห์ มีตำนานที่เล่าสืบต่อกันมาต่าง ๆ กันออกไป บางตำนานเล่าว่าการรำมโนราห์เกิดขึ้นราว พ.ศ. ๑๘๕๘ - ๒๐๓๑ ที่เมืองบางแก้ว จังหวัดพัทลุง โดยมีพระยาสาयฟ้าฟาด ซึ่งเป็นเจ้าเมือง มีมเหสีชื่อศรีมาลา มีลูกชายชื่อเทพสิงขร ลูกหญิงชื่อนางนวลทองสำลี พระยาสาयฟ้าฟาด ได้จัดหาครูผู้วิชาต่าง ๆ ทำการสอนในสำนักของเจ้าเมือง วิชาที่หนุ่มสาวชาวสำนักชอบมากที่สุด เป็นวิชาร่ายรำขับร้องประกอบดนตรี นางนวลทองสำลีก็ได้ฝึกรำได้ ๑๒ ท่า อย่างชำนาญ ช่วงที่ฝึกสอนการร่ายรำกันอยู่นั้น ท้าวเทพสิงขร ก็เกิดได้เสียน้องสาวคือนางนวลทองสำลี เมื่อเรื่องเปิดเผยพระยาสาयฟ้าฟาดกริ้วมาก จึงได้นำพระเทพสิงขรและนางนวลทองสำลีไปลอยแพ บางตำนานเล่าว่าขุนศรีศรทองเป็นผู้มีชื่อเสียงจากกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย มีคดีอย่างหนึ่งถูกเนรเทศ และถูกลอยแพจากกรุง แพไปติดอยู่เกาะสีชัง (เขตเมืองพัทลุง) ชาวเรือที่ไปพบนำไปอยู่เมืองนครศรีธรรมราช ขุนศรีทองได้นำแบบแผนละครกรุงศรีอยุธยาไปเผยแพร่ เรื่องที่นำไปเล่นก็มีพระรถเสน และเรื่องมโนราห์ การเล่นก็รักษาแบบฉบับละครชาติศรีสมัยอยุธยาไว้ด้วย

บางตำนานกล่าวว่า นางนวลทองสำลีเป็นธิดาท้าวทศวงศ์ และนางสุวรรณดารา ซึ่งครอง กรุงศรีอยุธยา สมัยหนึ่ง เมื่อนางโตเป็นสาว เทพยดาที่จุติลงมาปฏิสนธิในครรภ์ พระบิดาทรงอภัยชาวเมืองมาก จึงสั่งให้ลอยแพนางนวลทองสำลี แพก็ไปติดอยู่บนเกาะสีชัง เมื่อครบกำหนดแล้ว นางก็ประสูติกุมารให้นามว่าเทพสิงขร เมื่อกุมารโตขึ้นมา วันหนึ่งกุสาร์และพี่เลี้ยงไปเที่ยวป่า พบสระน้ำมีนางกนิรี หลายร้อยคนมารำเล่นอยู่ พระกุมารกับนางนม คือนางศรีมาลา ก็จำเอาท่ารำของนางกนิรีนั้นมาได้ ต่อมา เทพยดาที่หุบพรานบุญขึ้นมาอีกคน เทพสิงขรกับพรานบุญชวนกันไปเที่ยวป่า และได้นอนหลับได้ตื่นรุ่ง เทพยดาลงมาเข้าฝัน บอกท่ารำ ๑๒ ท่า ซึ่งท่ารำทั้ง ๑๒ ท่าที่บอกนั้น เป็นท่าแบบฉบับของมโนราห์มาถึงปัจจุบัน

ประวัติครุภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ นางเนื่อม นามสกุล หาดแก้ว
 เชื้อชาติ ไทย สัญชาติ ไทย
 หมายเลขบัตรประชาชน ๒ ๕๔๐๒ ๐๐๖๔๕ ๑๕๗
 วัน เดือน ปีเกิด ๑๕ ธันวาคม ๒๔๘๕ อายุ ๖๘ ปี
 ภูมิลำเนา (บ้านเกิด) ปัตตานี
 ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ บ้านเลขที่ ๑๐/๒ หมู่ที่ ๔ ตำบลควนโนรี
 อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี รหัสไปรษณีย์ ๕๔๑๒๐
 โทรศัพท์ -

โทรศัพท์มือถือ ๐๘๑ - ๐๕๒๑๓๔๐

สถานที่ทำงาน -

โทรศัพท์ -

วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษา ป.๕

ประวัติการรับรางวัล

ประวัติการถ่ายทอด

- ถ่ายทอดให้กับเด็ก และเยาวชนในชุมชน

การรำมโนราห์

วัสดุ/อุปกรณ์

๑. ทับ (โตนหรือทับโนรา) เป็นคู่ เสียงต่างกันเล็กน้อยใช้คนเดียว

๒. กลอง เป็นกลองทัดขนาดเล็ก (โตกว่า กลอง ของหนังตะลุงเล็กน้อย) ๑ ใบทำหน้าที่เสริมเน้นจังหวะและล้อเสียงทับ

๓. โหม่ง คือ ข้องคู่ เสียงต่างกันที่เสียงแหลม เรียกว่า “เสียงโหม่ง” ที่เสียงทุ้ม เรียกว่า “เสียงหมุ่ง”

๔. ฉิ่ง หล่อด้วยโลหะหนารูปฝาชีมีรูตรงกลางสำหรับร้อยเชือก สำหรับนั่งมี ๒ อัน เรียกว่า ๑ คู่

๕. ปี่ เป็นเครื่องเป่าเพียงชิ้นเดียวของวง นิยมใช้ปี่ใน หรือ บางคณะอาจใช้ปี่นอก ใช้เพียง ๑ เล้า ปี่มีวิธีเป่าที่คล้ายคลึงกับขลุ่ย ปี่มี ๗ รูแต่สามารถกำเนิดเสียงได้ ถึง ๒๑ เสียงซึ่งคล้ายคลึงกับเสียงพุด มากที่สุด

๖. เทริด (อ่านว่า เซิด) เป็นเครื่องประดับศีรษะของตัวนายโรงหรือโนราใหญ่หรือตัวยืนเครื่อง

๗. บ่า สำหรับสวมทับบนบ่าชาย-ขวา รวม ๒ ชิ้น

๘. ปั้งคอ สำหรับสวมห้อยคอหน้า-หลังคล้ายกรองคอหน้า-หลังรวม ๒ ชิ้น

๙. พานอก ใช้พันรอบตัวตรงระดับอกบางถิ่นเรียกว่า”พานโครง”บางถิ่นเรียกว่า”รอบอก”

๑๐. ปีก หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า หาง หรือ หางหงส์ นิยมทำด้วยเขาควายหรือโลหะเป็นรูปคล้ายปีกนก ๑ คู่ ซ้าย-ขวาประกบกัน ปลายปีกเชิดงอนขึ้นและผูกรวมกันไว้มีพู่ทำด้วยด้ายสีติดไว้เหนือปลายปีก ใช้ลูกปัดร้อย ห้อยเป็นดอกดวงรายตลอดทั้งข้างซ้ายและขวาให้ดูคล้ายขนของนก ใช้สำหรับสวมคาดทับผ้านุ่งตรงระดับสะเอว ปล่อยปลายปีกขึ้นไปด้านหลังคล้ายหางกิ้งกือ

๑๑. ผ้าห้อย คือ ผ้าสีต่างๆ ที่คาดห้อยคล้ายชายแครงแต่อาจมีมากกว่า โดยปกติจะใช้ผ้าที่โปร่งผ้าบางสีสด แต่ละผืนจะเหน็บห้อยลงทั้งด้านซ้ายและด้านขวาของหน้าผ้า

๑๒. ผ้านุ่ง เป็นผ้าที่นุ่งทับชายแล้วรังไปเหน็บไว้ข้างหลัง ปล่อยปลายชายให้ห้อยลงเช่นเดียวกับหางกระเบน เรียกปลายชายที่พับแล้วห้อยลงนี้ว่า “หางหงส์”

๑๓. หน้าเพลา เหน็บเพลา หน้าบเพลา ก็ว่า คือสนับเพลาสำหรับสวมแล้วนุ่งผ้าทับ ปลายขาใช้ลูกปัดร้อยทับ หรือร้อยทาบ ทำเป็นลวดลายดอกดวง เช่น ลายกรวยเชิง รักร้อย

๑๔. หน้าพราน เป็นหน้ากากสำหรับตัว “พราน” ซึ่งเป็นตัวตลก ใช้ไม้แกะเป็นรูปใบหน้า ไม่มีส่วนที่เป็นคาง ทำจมูกยื่นยาว ปลายจมูกงุ้มเล็กน้อย เจาะรูตรงส่วนที่เป็นตาดำ

๑๕. หน้าทาสี เป็นหน้ากากของตัวละครหญิง ทำเป็นหน้าผู้หญิง มักทาสีขาวหรือสีเนื้อ

๑๖. กำไล ของโบราณมักทำด้วยทองเหลือง ทำเป็นวงแหวน ใช้สวมมือและเท้าขังละหลาย ๆ วง เช่น แขน แต่ละข้างอาจสวม ๕-๑๐ วงซ้อนกัน เพื่อเวลาปรับเปลี่ยนท่าจะได้มีเสียงดังเป็นจังหวะเร้าใจยิ่งขึ้น

๑๗. เล็บ เป็นเครื่องสวมนิ้วมือให้โค้งงามคล้ายเล็บกินนร กินรี ทำด้วยทองเหลืองหรือเงิน อาจต่อปลายด้วยหวาย ที่มีลูกปัดร้อยสอดสีไว้พองาม นิยมสวมมือละ ๔ นิ้ว (ยกเว้นหัวแม่มือ)

กระบวนการและวิธีทำ

ท่าพวงมาลา

ท่าผาเหลา

ท่าเขาควาง

ท่าขี้หนอน

ท่าขี้หนอนจับกำ

ท่าสะพานโค้ง

ท่ากระเดื่องซ้าย-ขวา

ท่าต่างกัน

ท่าขี้หนอนน้อย

ท่าต่างกัน(แบบที่๒)

ท่ากวางเดินดง

ท่าเอื้องกร

เด็กและเยาวชนที่ฝึกอบรมถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. ฝึกพื้นฐานการเดิน , การยืน , การตั้งวงแขน , การจับมือ

๒. เริ่มทำรำพื้นฐาน ๑๒ ท่า

๓. เมื่อรำพื้นฐานได้แล้วก็รำประกอบให้เข้ากับจังหวะดนตรี

๔. ฝึกการขับร้องเพลงประกอบเข้ากับการรำ และจังหวะดนตรี

การต่อยอดเพื่อให้เกิดรายได้ของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. แสดงโชว์ตามงานต่าง ๆ เพื่อสร้างรายได้
๒. ประชาสัมพันธ์ถึงศิลปะการแสดงรำโนราห์ให้คนในชุมชนและคนในตำบลใกล้เคียงได้เห็นถึงคุณค่าของวัฒนธรรม

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตำบลดปากล่อ

ประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น

การนวดแผนไทย

การนวดแผนไทยเป็นภูมิปัญญาอันมีค่าของชาวไทยที่มีมาแต่โบราณ ไทยเชื่อว่าการนวดมีจุดเริ่มต้นมาจากการช่วยเหลือกันเองภายในครอบครัว เมื่อมีการปวดเมื่อยจากการทำงานในชีวิตประจำวัน เช่น สามีนวดให้ภรรยา ภรรยา นวดให้สามี ลูกหลานนวดให้พ่อแม่ปู่ย่าตายาย มีการใช้อวัยวะต่าง ๆ เช่น สอก เข่า มือ เท้านวดให้กันหรือนวดให้ตัวเอง

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการนวดที่เก่าแก่ที่สุด คือ ศิลาจารึกสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เมื่อปี พ.ศ.๑๕๐๐ เป็นรูปการรักษาดูแลด้วยการนวด ต่อมาเมื่อถึงยุคอยุธยา ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช การนวดแผนไทยมีปรากฏในธรรมเนียมศักดินา มีการแบ่งเป็นกรมหมอนวดฝ่ายขวา และกรมหมอนวดฝ่ายซ้าย ต่อจากนั้นในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ในกฎหมายตราสามดวง “นาพลเรือน” กล่าวถึงการแบ่งส่วนราชการให้กรมหมอนวดจำแนกตำแหน่งเป็นหลวง ขุน หมื่น พัน และมีศักดินาเช่นเดียวกับข้าราชการในสมัยนั้น

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์โปรดการนวดเป็นที่สุด จึงให้มีการชำระคัมภีร์แพทย์ทั้งหมดให้ถูกต้อง โดยใช้ชื่อตำราฉบับนี้ว่า “ตำราแผนนวดฉบับหลวง” ใช้เชือกในหมูแพทย์หลวงหรือแพทย์ในพระราชสำนัก

ต่อมาเมื่อการแพทย์แผนตะวันตกเข้ามาในสังคมไทย การนวดถึงหมดบทบาทจากราชสำนักส่วนหมอนวดแบบชาวบ้านยังคงใช้การนวดแบบดั้งเดิมที่ได้รับการเรียนรู้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ปัจจุบันการนวดแผนไทยสามารถจำแนกเป็นสองแบบ คือ หนึ่ง การนวดแบบราชสำนักหมายถึง การนวดเพื่อถวายกษัตริย์และเจ้านายชั้นสูง การนวดแบบนี้มีการพิจารณาถึงคุณสมบัติของผู้เรียนอย่างประณีตถี่ถ้วน และมีการสอนขั้นตอนการนวดจรรยา มารยาทของการนวดเทคนิคและวิธีการนวดต้องสุภาพมาก ใช้มือและนิ้วมือที่ฝึกมาจนแข็งแรงในการนวดและต้องตรงตามจุดเพื่อให้ได้ประสิทธิภาพสูง สอง การนวดแบบเชลยศักดิ์ หมายถึง การนวดแบบสามัญชน มีการสืบทอดฝึกฝนแบบแผนการนวดตามวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเหมาะมากสำหรับชาวบ้านเป็นการนวดโดยใช้สองมือและอวัยวะส่วนอื่นเช่น สอก เข่า และเท้าในการนวดและมีการใช้ทำยัดดัดมากมายระหว่างการกดนวดหรือหลังจากการกดนวดเสร็จ โดยลีลาและท่านวดดูไม่ค่อยสุภาพนัก แต่หมอนวดจะไม่เหนื่อยง่ายนักเพราะมีการปรับท่าทางให้ผ่อนแรงได้ดี ในปัจจุบันจึงเป็นที่รู้จักและแพร่หลายในสังคมไทย

จากประวัติและความเป็นมาของการนวดแผนไทยสมควรที่คนรุ่นใหม่ ควรต่อเติมภูมิปัญญาก่อนที่จะสูญหายไป ทุกอย่างจะสาบสูญไป ครอบงำที่ผู้ทรงความรู้ยังสามารถประสิทธิ์ประสาทวิชาได้ หากเราคนไทยไม่สนใจความรู้ในการนวดแผนไทยที่มีประสิทธิภาพก็จะสูญหายไป อาจารย์หมอนวดหลายท่านสิ้นอายุขัยและจากไปพร้อมกับความรู้ หากไม่มีการรวบรวมตำรา การสืบทอดความรู้ที่นำไปประยุกต์ใช้จะทำให้เป็นระบบได้ยาก หรือเบี่ยงเบนกลายเป็นการนวดเพื่อให้บริการทางเพศ ซึ่งเป็นข้อเสียอย่างหนึ่งที่ทำให้ชื่อเสียงของหมอนวดแผนไทยเสีย

หาย ในอดีตสามสิบกว่าปีมานี้ประเทศไทยถูกมองเรื่องนี้ติดลบ แม้ในปัจจุบันภาพพจน์เกี่ยวกับการนวดแผนไทยจะเริ่มดีขึ้นแล้ว ลูกหลานคนไทยยังควรที่จะช่วยกันแก้ไขภาพพจน์ต่อไป เพื่อลบข้อเสียของการนวดแผนไทยกลับมาก การนวดแผนไทย การแพทย์แผนไทย จะได้แตกช่อแตกกิ่งจากต้นที่เติบโต และหยั่งรากลึกสู่สังคมไทย และเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพคนไทยสืบไป

ข้อมูลส่วนตัว

ประวัติครุภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ นายมะแอ นามสกุล สมะ
 เชื้อชาติ ไทย สัญชาติ ไทย
 หมายเลขบัตรประชาชน ๓ ๕๔๐๒ ๐๐๑๕๕ ๑๕๘
 วัน เดือน ปีเกิด ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๒ อายุ ๖๑ ปี
 ภูมิลำเนา (บ้านเกิด) ตำบลทุ่งพลา อำเภอโคกโพธิ์
 ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ บ้านเลขที่ ๑๒ หมู่ที่ ๑ ตำบลปากถ่อ
 อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี รหัสไปรษณีย์ ๕๔๑๒๐
 โทรศัพท์ -
 โทรศัพท์มือถือ ๐๘๑ - ๐๕๓๓๘๒๑
 สถานที่ทำงาน -
 โทรศัพท์ -
 วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษา ป.๔
 ประวัติการรับรางวัล

- ประวัติการถ่ายทอด
- ถ่ายทอดให้กับคนในชุมชนและคนในต่างประเทศ

การนวดแผนไทย

วัสดุ/อุปกรณ์
 ใช้มือในการสาธิต
 กระบวนการและวิธีทำ

๑. การนวดแผนไทยเพื่อการบำบัดในส่วนขา และเท้า

๒. การนวดแผนไทยเพื่อการบำบัดส่วนเอว และหลัง

๓. การนวดแผนไทยเพื่อการบำบัดส่วนคอ และศีรษะ

๔. การนวดแผนไทยเพื่อการบำบัดส่วนไหล่ และแขน

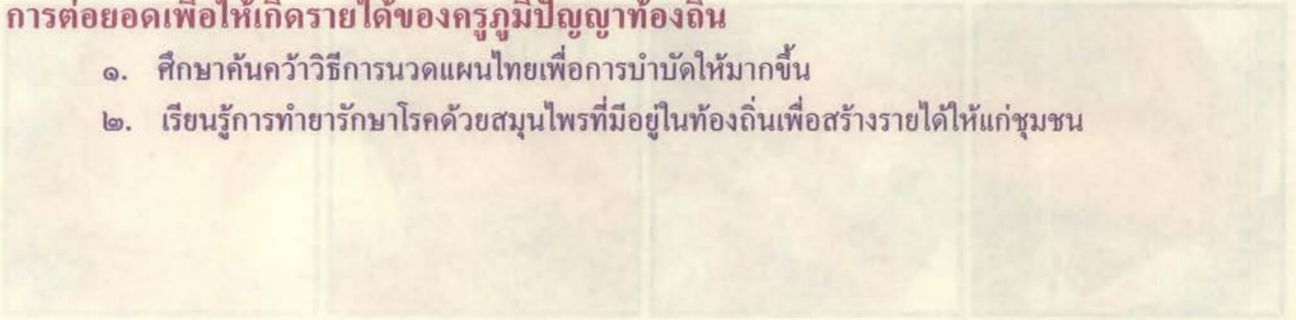

๕. การลั่นข้อต่อ เป็นการยืดข้อต่อให้เกิดเสียงดังลั่น ทำให้การเคลื่อนไหวข้อต่อดีขึ้น

การต่อยอดเพื่อให้เกิดรายได้ของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. ศึกษาค้นคว้าวิธีการนวดแผนไทยเพื่อการบำบัดให้มากขึ้น
๒. เรียนรู้การทำยารักษาโรคด้วยสมุนไพรที่มีอยู่ในท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

ภาพที่ ๑๑๑ - เฒ่าชาวดำใช้ใบระกอบำบัดผู้ป่วยกระดูกสันหลัง

ภาพที่ ๑๑๒ - อสม.ใช้ใบระกอบำบัดผู้ป่วยกระดูกสันหลัง

ภาพที่ ๑๑๓ - ผู้เฒ่าใช้ใบระกอบำบัดผู้ป่วยกระดูกสันหลัง

ภาพที่ ๑๑๔ - ผู้เฒ่าใช้ใบระกอบำบัดผู้ป่วยกระดูกสันหลัง

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตำบลทุ่งปลา

ประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น

มวยไทย

มวยไทยเริ่มขึ้นในสมัยไม่ปรากฏ และไม่มีหนังสือเล่มใดเขียนไว้ว่า เกิดขึ้นในสมัยใด แต่เท่าที่ได้ปรากฏนั้น มวยไทย ได้เกิดขึ้นมานานแล้ว และอาจเกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับชาติไทย เพราะมวยไทยนั้นเป็นศิลปะประจำชาติไทยเราจริง ๆ ยากที่ชาติอื่นจะลอกเลียนแบบได้ มวยไทยในสมัยก่อนเท่าที่ทราบ จะมีการฝึกฝนอยู่ในบรรดาหมู่ทหาร เพราะในสมัยก่อน ไทยเราได้มีการรบพุ่ง และ สู้รบกันกับประเทศเพื่อนบ้านบ่อยครั้งการสู้รบในสมัยนั้นยังไม่มีปืน จะสู้กันแต่ดาบสองมือ และมือเดียว เมื่อเป็นเช่นนี้ การรบพุ่งก็มีการรบ ประชิดตัว คนไทยเห็นว่าในสมัยนั้น การรบด้วยดาบ เป็นการรบพุ่งที่ประชิดตัวมากเกินไป บางครั้ง คู่ต่อสู้อาจเข้ามาฟันเราได้ง่าย คนไทยจึงได้ฝึกหัด การตีบและเตะคู่ต่อสู้เอาไว้ เพื่อคู่ต่อสู้จะได้เสียหลัก แล้วเราจะได้ เลือกพียง่ายขึ้น ทำให้คู่ต่อสู้แพ้ได้

ต่อมาเมื่อในหมู่ทหารได้มีการฝึกตีบเตะแล้ว ก็เกิดมีผู้คิดว่าจะอย่างไรจึงจะใช้การตีบเตะนั้นมาเป็นศิลปะ สำหรับการต่อสู้ ด้วยมือได้ จึงต้องให้มีผู้ที่จะคิดจะฝึกหัดการต่อสู้ป้องกันตัว สำหรับการให้แสดงเวลาว่างงาน เทศกาลต่าง ๆ ไว้รอดชาวบ้าน และเป็นของแปลก สำหรับชาวบ้าน เมื่อเป็นเช่นนั้นนานเข้าชาวบ้านหรือคนไทย ได้เห็นการตีบเตะแพร่หลาย และบ่อยครั้งเข้า จึงทำให้ชาวบ้านมีการฝึกหัดมวยไทยกันมากจนถึงกับตั้งเป็นสำนักฝึกกันมากมาย แต่สำหรับที่ฝึกมวยไทยนั้นก็ต้องเป็นสำนักดาบที่มีชื่อดีมาก่อน และมีอาจารย์ดีไว้ฝึกสอน ดังนั้นมวยไทยในสมัยนั้นจึงฝึกเพื่อความหมาย ๒ อย่างคือ

๑. เพื่อไว้สำหรับสู้รบกับข้าศึก
๒. เพื่อไว้ต่อสู้ป้องกันตัว

ในปัจจุบันการฝึกมวยไทยก็ยังมียู่มากมาย และมีคุณค่าสำหรับคนไทยซึ่งทำให้เกิดความกล้าหาญ ความมั่นใจในตนเอง มีเซาว์ไว ไหวพริบ ทันเหตุการณ์ปัจจุบันทันด่วน มีความเข้มแข็งอดทน และรู้จักต่อสู้ที่ถูกต้อง

ประวัติครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ นายวัย นามสกุล เพชรยอดศรี
 เชื้อชาติ ไทย สัญชาติ ไทย
 หมายเลขบัตรประชาชน ๓ ๕๔๐๒ ๐๐๕๓๑๐๔๕
 วัน เดือน ปีเกิด ๑ พฤษภาคม ๒๕๐๔ อายุ ๔๕ ปี
 ภูมิลำเนา (บ้านเกิด) ห้วยเงาะ ตำบลทุ่งปลา
 ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ บ้านเลขที่ ๑๕ หมู่ที่ ๕ ตำบลทุ่งปลา

อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี รหัสไปรษณีย์ ๙๔๑๘๐

โทรศัพท์ -

โทรศัพท์มือถือ ๐๘๖ - ๙๖๙๒๒๖๑

สถานที่ทำงาน -

โทรศัพท์ -

วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษา มศ.๓

ประวัติการรับรางวัล

-

ประวัติการถ่ายทอด

- ถ่ายทอดให้กับประชาชนในชุมชน

มวยไทย

วัสดุ/อุปกรณ์

๑. นวม

๒. เชือกกระโดด

๓. เป้าล่อ

๔. เป้าล่อท้อง

๕. กระสอบทราย

๖. เป้าล่อหมัด

๗. เอ็ดการ์ด

(ที่กันศีรษะ)

สนับแข้ง

๘. นวม(สำหรับต่อยกระสอบทราย)

กรมพลศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏ

มหาวิทยาลัยราชภัฏปัตตานี

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี

๓๐๐๐๓๒๐๐ ๙๐๖๖๓๓

๙๖๙๒๒๖๑

๙๖๙๒๒๖๑

๙๖๙๒๒๖๑

กระบวนการและวิธีทำ

๑. วิ่งออกกำลังกาย ๑๐ กิโลเมตร

๒. อุ่นร่างกาย (วอร์มอัพ)

๓. ชกมวย

๔. การเตะเป้า

๕. การเตะกระสอบทราย

๖. เล่นกล้ำมทอง

๗. การใช้หมัด

๘. การใช้เท้าเตะ

๙. การใช้เข่า

๑๐. การใช้ศอก

๑๑. ซ้อมลงมวย

๑๒. ซ้อมเชิงมวย

๑๓. ซ้อมจับคู่ปล้ำวงใน

๑๔. ซ้อมการป้องกันตัว

การต่อยอดเพื่อให้เกิดรายได้ของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. ฝึกฝนซ้อมมวยอยู่เสมอสม่ำเสมอเพื่อการแข่งขันในเวทีต่าง ๆ
๒. ส่งเสริมและสนับสนุนเยาวชนในชุมชนและตำบลใกล้เคียงให้รู้จักใช้เวลาให้เกิดประโยชน์ โดยการฝึกมวยไทย

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตำบลมะกรูด

ประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น

การจักสานไม้ไผ่

นักโบราณคดีได้ค้นพบหลักฐานว่า เมื่อประมาณ ๔๐๐๐ ปีมาแล้วมนุษย์ได้รู้จักวิธีการจักสานของใช้ด้วยไม้ไผ่ เป็นลักษณะลายขัดสองเส้น หลักฐานนี้ได้ค้นพบที่จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งถือเป็นดินแดนที่สำคัญในทางประวัติศาสตร์ของประเทศไทย หลักฐานการค้นพบเครื่องจักสานนั้นนอกจากประเทศไทยแล้ว ยังได้พบที่แอฟริกาและในทวีปเอเชียบางแห่ง บริเวณแหลมมลายู (ในยุคนั้น) ได้ค้นพบหลักฐานเกี่ยวกับเครื่องจักสานที่ทำด้วยไม้ก่องรวมอยู่กับของใช้ของผู้ตาย จึงสันนิษฐานว่าเครื่องจักสานได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวกับพิธีกรรมความเชื่อบางอย่างของมนุษย์ในยุคนั้นบ้างแล้ว ต่อมาเมื่อมนุษย์ได้มีการดำเนินชีวิตด้วยการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ จึงเป็นที่เชื่อได้ว่ามนุษย์ได้รู้จักพัฒนาการเครื่องจักสานให้เหมาะสมกับการใช้สอยขึ้นมาเรื่อยๆ ทั้งนี้เพราะการขยายตัวออกมาดำเนินชีวิตในที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำลำธารไหลผ่าน เพียบพร้อมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติที่มีให้อย่างเหลือเฟือ สิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ก็คือ การหาเครื่องมือบางชนิดไว้ใช้สอยในชีวิตประจำวัน ซึ่งส่วนใหญ่จะได้แก่เครื่องจับสัตว์ เครื่องจักสานเป็นเครื่องมือที่มนุษย์สามารถจะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี ไม่เพียงแต่ด้านประโยชน์ใช้สอยเท่านั้นที่มนุษย์พัฒนาขึ้น ความสวยงามและ ความทนทานถาวร ก็เป็นปัจจัยที่มนุษย์ให้ความสำคัญ จากการที่มนุษย์รู้จักการใช้ยางพาราบางชนิดมาทำ หรือยา เพื่อมิให้เกิดรอยร้าว ซึ่งทำให้มีผลสองอย่าง คือ ความคงทนถาวรและประโยชน์ใช้สอยเพิ่มเติมคือการไปใส่น้ำ การใช้ภูมิปัญญาดังกล่าว มีมาแต่ครั้งสุโขทัย หรืออาจจะก่อนหน้านั้น ปัจจุบันเครื่องจักสานได้พัฒนาการไปมาก มีการประดิษฐ์คิดค้นทำให้ได้รูปแบบต่างๆ เครื่องจักสานเป็นสิ่งที่อยู่ควบคู่มาอยู่กับสังคมกิจกรรมรับใช้ชีวิตมนุษย์ เป็นมรดกตกทอดมาจนทุกวันนี้และเชื่อว่าจะไม่สูญหายไปจากโลกนี้แน่นอน

เครื่องจักสาน คือ เครื่องใช้ที่ทำด้วยไม้ไผ่หรือหวาย จากฝีมือความคิด ภูมิปัญญาของชาวบ้านมีลักษณะรูปทรงแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่นทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภูมิประเทศ วัสดุอุปกรณ์ชนิดนิยม และอาชีพของคนในท้องถิ่นนั้นๆ คำว่า “ จักสาน ” คำว่า จัก คือ การทำให้เป็นแฉก เป็นหยักๆ ด้วยฟันเลื่อย หรืออีกวิธีการหนึ่ง การที่ชาวบ้านใช้คมมีดผ่าไม้ไผ่แล้วทำให้เป็นเส้นบางๆ วิธีการอย่างนี้ก็เรียกว่า จักเช่น กัน ส่วนไม้ไผ่หรือ หวาย ที่จักออกมาเป็นเส้นบางๆ นั้นเรียกว่า ดอก ถึงตอนนี้การที่ชาวบ้านนำดอกมาขัดกัน จนเกิดลวดลายที่ต้องการ เราเรียกว่า สาน ต่อจากนั้นแล้วก็จะเป็นการสร้างสรรค์ให้เกิดรูปทรงต่างๆ จนท้ายที่สุดเป็นภาชนะสามารถนำไปใช้สอยได้ตามต้องการ

ประวัติครุภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ นายดาโอะ นามสกุล สาหล้า
 เชื้อชาติ ไทย สัญชาติ ไทย
 หมายเลขบัตรประชาชน ๓ ๕๔๐๒ ๐๐๔๑๒ ๐๓ ๑
 วัน เดือน ปีเกิด ๒ พฤษภาคม ๒๕๔๘ อายุ ๖๕ ปี
 ภูมิลำเนา (บ้านเกิด) นาค้อใต้ ตำบลมะกรูด
 ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ บ้านเลขที่ ๓๓/๒ หมู่ที่ ๔ ตำบลมะกรูด
 อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี รหัสไปรษณีย์ ๕๔๑๒๐
 โทรศัพท์ -
 โทรศัพท์มือถือ -
 สถานที่ทำงาน -
 วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษา ป.๔

ประวัติการรับรางวัล

-

ประวัติการถ่ายทอด

- ถ่ายทอดให้กับเด็ก เยาวชน และผู้สูงอายุในชุมชน

การจักสานไม้ไผ่

วัสดุ/อุปกรณ์

๑. ขวาน

๒. สว่านมือ

๓. มีดพร้าว

๔. ที่เจาะรู

๕. มีดเหลา

๖. คีม

๗. หวาย

๘. หินลับมีด

๙. เลื่อย

๑๐. ไม้ไผ่

กระบวนการและวิธีทำ

๑. นำไม้ไผ่ที่ได้มาผ่าแล้วเหลาให้ขนาดเท่า ๆ กัน

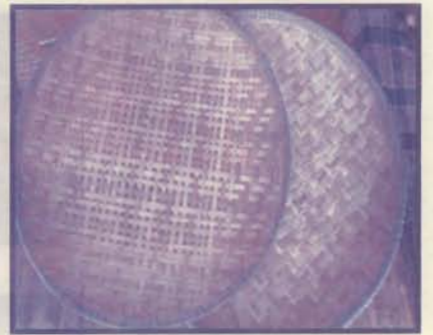
๒. ผ่าไม้ไผ่ให้เป็นซี่บาง ๆ และตัดไม้ไผ่ให้อ่อนตัว

๓. เริ่มการจักสานไม้ไผ่ โดยใช้วิธีสอดขัด

๔. ทำขอบกระด้งโดยใช้หวายในการสานขอบกระด้ง

กระด้ง (อุปกรณ์ใช้ในครัวเรือน)

ไม้ไผ่ ๓๓

หวาย ๓๔

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตำบลทรายขาว

ประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น

การรำมโนราห์

มโนราห์ มีตำนานที่เล่าสืบต่อกันมาต่าง ๆ กันออกไป บางตำนานเล่าว่าการรำมโนราห์เกิดขึ้นราว พ.ศ.๑๘๕๘ - ๒๐๓๑ ที่เมืองบางแก้ว จังหวัดพัทลุง โดยมีพระยาสาขายฟ้าฟาด ซึ่งเป็นเจ้าเมือง มีมเหสีชื่อศรีมาลา มีลูกชายชื่อเทพสิงขร ลูกหญิงชื่อนางนวลทองสำลี พระยาสาขายฟ้าฟาด ได้จัดหาครูผู้วิชาต่าง ๆ ทำการสอนในสำนักของเจ้าเมือง วิชาที่หนุ่มสาวชาวสำนักชอบมากที่สุด เป็นวิชาร่ายรำขับร้องประกอบดนตรี นางนวลทองสำลีก็ได้ฝึกทำได้ ๑๒ ท่า อย่างชำนาญ ช่วงที่ฝึกสอนการร่ายรำกันอยู่นั้น ท้าวเทพสิงขรก็เกิดได้เสียดกับน้องสาวคือนางนวลทองสำลี เมื่อเรื่องเปิดเผยพระยาสาขายฟ้าฟาดกริ้วมาก จึงได้นำพระเทพสิงขรและนางนวลทองสำลีไปลอยแพ บางตำนานเล่าว่าขุนศรีศรทองเป็นผู้มีชื่อเสียงจากกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย มีคดีอย่างหนึ่งถูกเนรเทศ และถูกลอยแพจากกรุง แพ้ไปติดอยู่เกาะสีชัง (เขตเมืองพัทลุง) ชาวเรือที่ไปพบนำไปอยู่เมืองนครศรีธรรมราช ขุนศรีทองได้นำแบบแผนละครกรุงศรีอยุธยาไปเผยแพร่ เรื่องที่นำไปเล่นก็มี พระรถเสน และเรื่องมโนราห์ การเล่น ก็รักษาแบบฉบับละครชาติศรีสมัยอยุธยาไว้ด้วย

บางตำนานกล่าวว่า นางนวลทองสำลีเป็นธิดาท้าวทศวงศ์ และนางสุวรรณดารา ซึ่งครองกรุงศรีอยุธยาสมัยหนึ่ง เมื่อนางโตเป็นสาว เทพยดาที่จุติลงมาปฏิสนธิในครรภ์ พระบิดาทรงอับอายชาวเมืองมาก จึงสั่งให้ลอยแพนางนวลทองสำลี แพ้ก็ไปติดอยู่บนเกาะสีชัง เมื่อครบกำหนดแล้ว นางก็ประสูติกุมารให้นามว่าเทพสิงขร เมื่อกุมารโตขึ้นมา วันหนึ่งกุสุธารและพี่เลี้ยงไปเที่ยวป่า พบสระน้ำมีนางกินรีหลายร้อยคนมารำเล่นอยู่ พระกุมารกับนางนม คือนางศรีมาลา ก็จำเอาท่าร่ายของนางกินรีนั้นมาได้ ต่อมาเทพยดาที่ซุบพรานบุญขึ้นมาอีกคน เทพสิงขรกับพรานบุญชวนกันไปเที่ยวป่า และได้นอนหลับได้ตื่นรุ่ง เทพยดาลงมาเข้าฝัน บอกท่ารำ ๑๒ ท่า ซึ่งท่ารำทั้ง ๑๒ ท่าที่บอกนั้น เป็นท่าแบบฉบับของมโนราห์มาจนถึงปัจจุบัน

ประวัติครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ นายพยพ นามสกุล พรหมเพชร
เชื้อชาติ ไทย สัญชาติ ไทย
หมายเลขบัตรประชาชน ๓ ๕๔๐๒ ๐๐๑๕๗ ๗๖๖
วัน เดือน ปีเกิด ๑ กันยายน ๒๕๕๕ อายุ ๕๗ ปี
ภูมิลำเนา (บ้านเกิด) ตำบลทรายขาว
ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ บ้านเลขที่ ๗๘ หมู่ที่ ๕ ตำบลทรายขาว
อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี รหัสไปรษณีย์ ๕๔๑๒๐
โทรศัพท์ -

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี

โทรศัพท์มือถือ ๐๘๕ - ๕๕๖๓๘๕

สถานที่ทำงาน -

โทรศัพท์ -

วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษา ป.๕

ประวัติการรับรางวัล

-

ประวัติการถ่ายทอด

- ถ่ายทอดให้กับเยาวชนในชุมชนตำบลทรายขาว

การรำมโนราห์

วัสดุ/อุปกรณ์

๑. ทับ (โทนหรือทับโนรา) เป็นคู่ เสียงต่างกันเล็กน้อยใช้คนเดียว

๒. กลอง เป็นกลองทัดขนาดเล็ก (โตกว่า กลอง ของหนังตะลุงเล็กน้อย) ๑ ใบทำหน้าที่เสริมเน้นจังหวะและล้อเสียงทับ

๓. โหม่ง คือ ช้องคู่ เสียงต่างกันที่เสียงแหลม เรียกว่า “เสียงโหม่ง” ที่เสียงทุ้ม เรียกว่า “เสียงหม่ง”

๔. ฉิ่ง หล่อด้วยโลหะหนารูปฝาชีมีรูตรงกลางสำหรับร้อยเชือก สำหรับนั่งมี ๒ อัน เรียกว่า ๑ คู่

๕. ปี่ เป็นเครื่องเป่าเพียงชิ้นเดียวของวง นิยมใช้ปี่ใน หรือ บางคณะอาจใช้ปี่นอก ใช้เพียง ๑ เล่า ปี่มีวิธีเป่าที่คล้ายคลึงกับขลุ่ย ปี่มี ๗ รูแต่สามารถกำเนิดเสียงได้ ถึง ๒๑ เสียงซึ่งคล้ายคลึงกับเสียงพุด มากที่สุด

๖. เทริด (อ่านว่า เซ็ด) เป็นเครื่องประดับศีรษะของตัวนายโรงหรือโนราใหญ่หรือตัวขึ้นเครื่อง

๗. บ่า สำหรับสวมทับบนบ่าชาย-ขวา รวม ๒ ชิ้น

๘. ปิ้งคอ สำหรับสวมห้อยคอหน้า-หลังคล้ายกรองคอหน้า-หลังรวม ๒ ชิ้น

๙. พานอก ใช้พันรอบตัวตรงระดับอกบางถิ่นเรียกว่า”พานโครง”บางถิ่นเรียกว่า”รอบอก”

๑๐. ปีก หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า หาง หรือ หางหงส์ นิยมทำด้วยเขาควายหรือโลหะเป็นรูปคล้ายปีกนก ๑ คู่ ชาย-ขวาประกอบกัน ปลายปีกเชิดงอนขึ้นและผูกรวมกันไว้มีหูทำด้วยด้ายสีติดไว้เหนือปลายปีก ใช้ลูกบิดร้อย ห้อยเป็นดอกดวงรายตลอดทั้งข้างซ้ายและขวาให้ดูคล้ายขนของนก ใช้สำหรับสวมคาดทับผ้าถุงตรงระดับสะเอว ปล่อยปลายปีกยื่นไปด้านหลังคล้ายหางกิ้งกือ

๑๑. ผ้าห้อย คือ ผ้าสีต่างๆ ที่คาดห้อยคล้ายชายแครงแต่อาจมีมากกว่า โดยปกติจะใช้ผ้าที่โปร่งผ้าบางสีสด แต่ละผืนจะเหน็บห้อยลงทั้งด้านซ้ายและด้านขวาของหน้าผ้า

๑๒. ผ้าถุง เป็นผ้าที่นุ่งทับชายแล้วรั้งไปเหน็บไว้ข้างหลัง ปล่อยปลายชายให้ห้อยลงเช่นเดียวกับหางกระเบน เรียกปลายชายที่พับแล้วห้อยลงนี้ว่า “หางหงส์”

๑๓. หน้าเพลลา เหน็บเพลลา หนับเพลลา กิว่า คือสนับเพลลาสำหรับสวมแล้วนุ่งผ้าทับ ปลายขาใช้ลูกบิดร้อยทับ หรือร้อยทาบ ทำเป็นลวดลายดอกดวง เช่น ลายกรวยเชิง รักร้อย

๑๔. หน้าพราน เป็นหน้ากากสำหรับตัว “พราน” ซึ่งเป็นตัวตลก ใช้ไม้แกะเป็นรูปใบหน้า ไม่มีส่วนที่เป็นคาง ทำจมูกยื่นยาว ปลายจมูกงุ้มเล็กน้อย เจาะรูตรงส่วนที่เป็นตาดำ

๑๕. หน้าทาสี เป็นหน้ากากของตัวตลกหญิง ทำเป็นหน้าผู้หญิง มักทาสีขาวหรือสีเนื้อ

๑๖. กำไล ของโนรามักทำด้วยทองเหลือง ทำเป็นวงแหวน ใช้สวมมือและเท้าข้างละหลาย ๆ วง เช่น แขน แต่ละข้างอาจสวม ๕-๑๐ วงซ้อนกัน เพื่อเวลาปรับเปลี่ยนท่าจะได้มีเสียงดังเป็นจังหวะเร้าใจยิ่งขึ้น

๑๗. เด็บ เป็นเครื่องสวมนิ้วมือให้โค้งงอคล้ายเล็บกินนร กินรี ทำด้วยทองเหลืองหรือเงิน อาจต่อปลายด้วยหวาย ที่มีลูกปัดร้อยสอดสีไว้พองาม นิยมสวมมือละ ๔ นิ้ว (ยกเว้นหัวแม่มือ)

กระบวนการและวิธีทำ

ทำร่ำ ๑๒ ท่า

ท่าเขากวาย

ท่ากระเดื่องซ้าย-ขวา

ท่าซ้หนอนจับกำ

ท่าพวงมาลา

ท่าหงษ์

ท่าสะพานโค้ง

ซ้หนอนน้อย

ท่าซ้หนอน

ท่าสะพานโค้ง(แบบที่ 2)

ท่าต่างกัน

ท่าไหว้ครู

ท่าร่อนรำ

๑. ฝึกพื้นฐานการเดิน , การยืน , การตั้งวงแขน , การจับมือ

การเดิน

การยืน

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตำบลนาเกตุ

ประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น

การรำกลองยาว

การรำกลองยาว มีชื่อเรียกหลายชื่อ เช่น เถิดเทิง เเท็งบองกลองยาว สันนิษฐานว่าแต่เดิมเป็นการเล่นของพวกทหารพม่าในสมัยที่มีการต่อสู้กันปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา และเข้าใจว่าคนไทยนำมาเล่นในสมัยกรุงธนบุรี เพราะจังหวัดยะลาสนุกสนานเล่นง่าย เครื่องดนตรีก็คล้ายของไทยและจังหวัดก็ปรับมาเป็นแบบไทยๆ เพื่อประกอบการรำ แต่การแต่งกายยังคงคล้ายรูปแบบของพม่า เช่น โปกหัวแบบพม่า นุ่งโสร่ง เสื้อคอกลมแขนกว้าง แต่บางครั้งจะพบแต่งกายตามสบาย โอกาสที่แสดงนิยมนในงานรื่นเริง เช่น ขบวนแห่นาค ขบวนแห่ผ้าป่า กฐิน งานฉลอง ขบวนขันหมาก ผู้รำร่วมก็จะแต่งกายตามสบาย แต่จะนิยมประแป้งพอกหน้าให้ขาว ทัดดอกไม้ เขียนหนวดเครา แต้มไฟ ลีลาท่าทางอาจจะแปลกพิสดารที่ทำให้ชวนหัวเราะ ยั่วเย้ากันเองในหมู่พวกหรือคนดู และบางครั้งก็อาจไปรำต้อนรับคนดูเข้ามาร่วมวงสนุกไปด้วยผู้รำจะมีทั้งชายและหญิงส่วนพวกตีเครื่องประกอบจังหวะก็จะทำหน้าที่ร้องและเป็นลูกคู่ไปด้วย

ประวัติครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ นายเสนอ นามสกุล บุญแบบ
 เชื้อชาติ ไทย สัญชาติ ไทย
 หมายเลขบัตรประชาชน ๓ ๕๔๐๒ ๐๐๒๓๓ ๓๕๘
 วัน เดือน ปีเกิด ๕ กรกฎาคม ๒๕๑๑ อายุ ๔๒ ปี
 ภูมิลำเนา (บ้านเกิด) นาเกตุ
 ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ บ้านเลขที่ ๗๘ หมู่ที่ ๕ ตำบลทรายขาว
 อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี รหัสไปรษณีย์ ๕๔๑๒๐
 โทรศัพท์ -
 โทรศัพท์มือถือ ๐๘๑ - ๐๕๕๑๒๗๘
 สถานที่ทำงาน -
 โทรศัพท์ -
 วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษา ป.๔
 ประวัติการรับรางวัล

ประวัติการถ่ายทอด

- ถ่ายทอดให้กับเด็ก และเยาวชนในชุมชน

การรำกลองยาว

วัสดุ/อุปกรณ์

๑. กลอง

๒. กรับ

๓. ฉิ่ง

๔. ฉาบ

๕. โหม่ง

กระบวนการและวิธีทำ

๑. ฝึกการวางมือตีกลองยาว

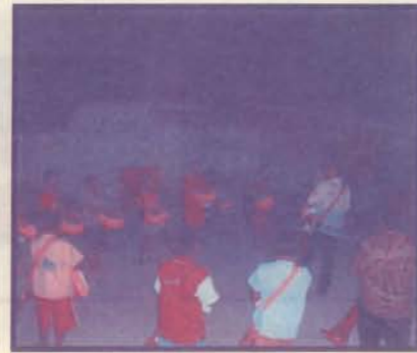

๒. ฝึกการตีฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง ให้เข้าจังหวะ

๓. ฝึกจังหวะการตีกลองยาวโดยพร้อมเพรียง

๔. ฝึกการรำกลองยาว และการร้องเพลงประกอบการตีกลองยาว

การต่อยอดเพื่อให้เกิดรายได้ของครุภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. โชว์การแสดงรำกลองยาวตามงานต่าง ๆ เพื่อสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มและชุมชน
๒. อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมให้อยู่จนชั่วลูกชั่วหลาน
๓. ประยุกต์ตีกลองยาว และรำกลองยาวอยู่เสมอ

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตำบลท่าเรือ

ประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น

การรำมโนราห์

มโนราห์ มีตำนานที่เล่าสืบต่อกันมาต่าง ๆ กันออกไป บางตำนานเล่าว่าการรำมโนราห์เกิดขึ้นราว พ.ศ.๑๘๕๘ - ๒๐๓๑ ที่เมืองบางแก้ว จังหวัดพัทลุง โดยมีพระยาสาชฟ้าฟาด ซึ่งเป็นเจ้าเมือง มีมเหสีชื่อศรีมาลา มีลูกชายชื่อเทพสิงขร ลูกหญิงชื่อนางนวลทองสำลี พระยาสาชฟ้าฟาด ได้จัดหาครูผู้วิชาต่าง ๆ ทำการสอนในสำนักของเจ้าเมือง วิชาที่หนุ่มสาวชาวสำนักชอบมากที่สุด เป็นวิชาร่ายรำขับร้องประกอบดนตรี นางนวลทองสำลีก็ได้ฝึกทำได้ ๑๒ ท่า อย่างชำนาญ ช่วงที่ฝึกสอนการร่ายรำกันอยู่นั้น ท้าวเทพสิงขรก็เกิดได้เสียดกับน้องสาวคือนางนวลทองสำลี เมื่อเรื่องเปิดเผยพระยาสาชฟ้าฟาดกริ้วมาก จึงได้นำพระเทพสิงขรและนางนวลทองสำลีไปลอยแพ บางตำนานเล่าว่าขุนศรีสรทองเป็นผู้มีชื่อเสียงจากกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย มีคดีอย่างหนึ่งถูกเนรเทศ และถูกลอยแพจากกรุง แพไปติดอยู่เกาะสีชัง (เขตเมืองพัทลุง) ชาวเรือที่ไปพบนำไปอยู่เมืองนครศรีธรรมราช ขุนศรีทองได้นำแบบแผนละครกรุงศรีอยุธยาไปเผยแพร่ เรื่องที่นำไปเล่นก็มีพระรถเสน และเรื่องมโนราห์ การเล่นก็รักษาแบบฉบับละครชาติรามย์อยุธยาไว้ด้วย

บางตำนานกล่าวว่า นางนวลทองสำลีเป็นธิดาท้าวทศวงศ์ และนางสุวรรณดารา ซึ่งครองกรุงศรีอยุธยาสมัยหนึ่ง เมื่อนางโตเป็นสาว เทพธิดาก็จุติลงมาปฏิสนธิในครรภ์ พระบิดาทรงอับอายชาวเมืองมาก จึงสั่งให้ลอยแพนางนวลทองสำลี แพก็ไปติดอยู่บนเกาะสีชัง เมื่อครบกำหนดแล้ว นางก็ประสูติกุมารให้นามว่าเทพสิงขร เมื่อกุมารโตขึ้นมา วันหนึ่งกุมารและพี่เลี้ยงไปเที่ยวป่า พบสระน้ำมีนางกนิษฐิลาหลายร้อยคนมารำเล่นอยู่ พระกุมารกับนางนม คือนางศรีมาลาก็จำเอาท่ารำของนางกนิษฐิลาได้ ต่อมาเทพธิดาก็ชุบพรานบุญขึ้นมาอีกคน เทพสิงขรกับพรานบุญชวนกันไปเที่ยวป่า และได้นอนหลับได้คืนรุ่ง เทพธิดาลงมาเข้าฝัน บอกท่ารำ ๑๒ ท่า ซึ่งท่ารำทั้ง ๑๒ ท่าที่บอกนั้น เป็นท่าแบบฉบับของมโนราห์มาถึงปัจจุบัน

ประวัติครภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ นายบุญส่ง นามสกุล ณ พะนัง
เชื้อชาติ ไทย สัญชาติ ไทย

หมายเลขบัตรประชาชน ๓ ๕๔๐๑ ๐๐๒๘๒ ๑๘๗

วัน เดือน ปีเกิด ๕ เมษายน ๒๕๕๓ อายุ ๖๐ ปี

ภูมิลำเนา (บ้านเกิด) จังหวัดนครศรีธรรมราช

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ บ้านเลขที่ ๒๘/๒ หมู่ที่ ๔ ตำบลท่าเรือ

อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี รหัสไปรษณีย์ ๙๔๑๒๐

โทรศัพท์ -

โทรศัพท์มือถือ ๐๘๕ - ๔๖๓๓๗๐๓

สถานที่ทำงาน -

โทรศัพท์ -

วุฒิกการศึกษา/ระดับการศึกษา ป.๕
ประวัติการรับรางวัล

ประวัติการรับรางวัล

- ประวัติการถ่ายทอด
- ถ่ายทอดให้กับประชาชนในชุมชน

การร่ำมนโหราห์

วัสดุ/อุปกรณ์

๑. ทับ (โตนหรือทับโนรา) เป็นคู่ เสียงต่างกันเล็กน้อยใช้คนตีเพียงคนเดียว

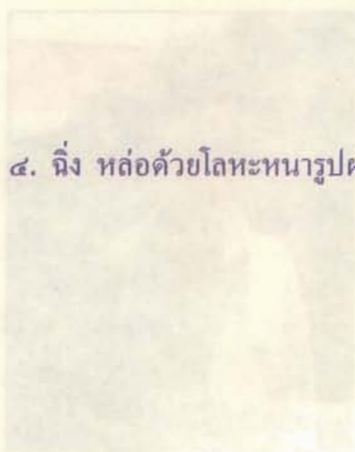
๒. กลอง เป็นกลองทัดขนาดเล็ก (โตกว่า กลอง ของหนังตะลุงเล็กน้อย) ๑ ใบทำหน้าที่เสริมเน้นจังหวะและลือเสียงทับ

๓. โหม่ง คือ ข้องคู่ เสียงต่างกันที่เสียงแหลม เรียกว่า “เสียงโหม่ง” ที่เสียงทุ้ม เรียกว่า “เสียงหมุง”

๔. ฉิ่ง หล่อด้วยโลหะหนารูปฝาชีมีรูตรงกลางสำหรับร้อยเชือก สำหรับนั่งมี ๒ อัน เรียกว่า ๑ คู่

๕. ปี่ เป็นเครื่องเป่าเพียงชิ้นเดียวของวง นิยมใช้ปี่ใน หรือ บางคณะอาจใช้ปี่นอก ใช้เพียง ๑ เล้า ปี่มีวิธีเป่าที่คล้ายคลึงกับขลุ่ย ปี่มี ๗ รูแต่สามารถกำเนิดเสียงได้ ถึง ๒๑ เสียงซึ่งคล้ายคลึงกับเสียงพุด มากที่สุด

๖. เทริด (อ่านว่า เซิด) เป็นเครื่องประดับศีรษะของตัวนายโรงหรือโนราใหญ่หรือตัวยี่นเครื่อง

๗. บ่า สำหรับสวมทับบนบ่าชาย-ขวา รวม ๒ ชิ้น

๘. ปิ้งคอ สำหรับสวมห้อยคอหน้า-หลังคล้ายกรองคอหน้า-หลังรวม ๒ ชิ้น

๙. พานอก ใช้พันรอบตัวตรงระดับอกบางถิ่นเรียกว่า”พานโครง”บางถิ่นเรียกว่า”รอบอก”

๑๐. ปีก หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า หาง หรือ หางหงส์ นิยมทำด้วยเขาควางหรือโลหะเป็นรูปคล้ายปีกนก ๑ คู่ ชาย-ขวาประกอบกัน ปลายปีกเชิดงอนขึ้นและผูกรวมกันไว้มีหูทำด้วยด้ายสีติดไว้เหนือปลายปีก ใช้ลูกปัดร้อย ห้อยเป็นดอกดวงรายตลอดทั้งข้างซ้ายและขวาให้ดูคล้ายขนของนก ใช้สำหรับสวมคาดทับผ้าถุงตรงระดับสะเอว ปล่อยปลายปีกขึ้นไปด้านหลังคล้ายหางกิ้งกือ

๑๑. ผ้าห้อย คือ ผ้าสีต่างๆ ที่คาดห้อยคล้ายชายแครงแต่อาจมีมากกว่า โดยปกติจะใช้ผ้าที่โปร่งผ้าบางสีสด แต่ละผืนจะเหน็บห้อยลงทั้งด้านซ้ายและด้านขวาของหน้าผ้า

๑๒. ผ้าถุง เป็นผ้าที่นุ่งทับชายแล้วรั้งไปเหน็บไว้ข้างหลัง ปล่อยปลายชายให้ห้อยลงเช่นเดียวกับหางกระเบน เรียกปลายชายที่พับแล้วห้อยลงนี้ว่า “หางหงส์”

๑๓. หน้าเพลา เหน็บเพลา หนับเพลา กี่ว่า คือสนับเพลาสำหรับสวมแล้วนุ่งผ้าทับ ปลายขาใช้ลูกปัดร้อยทับ หรือร้อยทาบ ทำเป็นลวดลายดอกดวง เช่น ลายกรวยเชิง รักร้อย

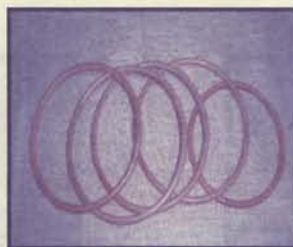
๑๔. หน้าพราน เป็นหน้ากากสำหรับตัว “พราน” ซึ่งเป็นตัวตลก ใช้ไม้แกะเป็นรูปใบหน้า ไม่มีส่วนที่เป็นคาง ทำจมูกยื่นยาว ปลายจมูกงุ้มเล็กน้อย เจาะรูตรงส่วนที่เป็นตา

๑๕. หน้าทาสี เป็นหน้ากากของตัวตลกหญิง ทำเป็นหน้าผู้หญิง มักทาสีขาวหรือสีเนื้อ

๑๖. กำไล ของโนรามักทำด้วยทองเหลือง ทำเป็นวงแหวน ใช้สวมมือและเท้าข้างละหลาย ๆ วง เช่น แขน แต่ละข้างอาจสวม ๕-๑๐ วงซ้อนกัน เพื่อเวลาปรับเปลี่ยนท่าจะได้มีเสียงดังเป็นจังหวะเร้าใจยิ่งขึ้น

๑๗. เล็บ เป็นเครื่องสวมนิ้วมือให้โค้งงอคล้ายเล็บกินนร กินรี ทำด้วยทองเหลืองหรือเงิน อาจต่อปลายด้วยหวาย ที่มีลูกปัดร้อยสอดสีไว้พองาม นิยมสวมมือละ ๕ นิ้ว (ยกเว้นหัวแม่มือ)

กระบวนการและวิธีทำ

เด็ก และเยาวชนที่ฝึกอบรมการถ่ายทอดภูมิปัญญา

ท่ารำ ๑๒ ท่า

ท่าขึ้นนอนเรียบท่า

ท่าเขาควย

ท่าเทวา

ท่าขึ้นนอนพ้อนรำ

ท่าขึ้นนอนฟองฝูง

ท่าเจดิลิ้น

ท่าขึ้นนอนจับก้าง

ท่าขึ้นนินร่อนรำ

ท่านกยงพื่อนหาง

ท่าจางหยาง

ท่าเขากวาช้างเดียว

ท่ากระต่ายหมจันทร์

๑. ฝึกพื้นฐานการเดิน , การยืน , การตั้งวงแขน , การจับมือ

๒. เริ่มทำรำพื้นฐาน ๑๒ ท่า

๓. ฝึกท่ารำพื้นฐาน ๑๒ ท่า ประกอบให้เข้ากับจังหวะดนตรี

๔. ฝึกท่ารำพื้นฐาน ๑๒ ท่า ประกอบให้เข้ากับจังหวะดนตรี และฝึกการขับร้องเพลงประกอบเข้ากับการรำ และจังหวะดนตรี

การต่อยอดเพื่อให้เกิดรายได้ของครุภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. แสดงโชว์ตามงานต่าง ๆ เพื่อสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มและชุมชน
๒. ประชาสัมพันธ์ถึงศิลปะการแสดงรำโนราห์ให้คนในชุมชนและคนในตำบลใกล้เคียงได้เห็นถึงคุณค่าของวัฒนธรรม

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตำบลบางโกระ

ประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ดิเกฮูลู

ดิเกฮูลู หรือลิเกฮูลู เป็นการละเล่นประเภทกลอนเพลงโต้ตอบระหว่างกันคล้ายลำตัดของภาคกลางหรือร้องเดี่ยว โดยใช้ปฏิภาณไหวพริบ ในการคิดใช้ถ้อยคำขึ้นต้นและโต้ตอบ นิยมเล่นกันเป็นกลุ่ม หรือเป็นคณะ ดิเกฮูลูคณะหนึ่งจะมีลูกคู่ประมาณ ๑๐ คน ผู้ร้องเพลงประจำคณะมีประมาณ ๒-๓ คน ลูกคู่จะนั่งล้อมวงร้องรับและปรบมือพร้อมทั้งโยกตัวให้เข้ากับจังหวะดนตรี ได้แก่ กลองรำมะนา ฉิ่ง โหม่ง และลูกแซด ในสมัยก่อนนักแสดงดิเกฮูลูจะนุ่งโจงกระเบนและสวมเสื้อคอกลม แต่ปัจจุบันเปลี่ยนมาแต่งกายแบบสากลนิยม

บางท่านกล่าวว่า ดิเกฮูลู เอาแบบอย่างการละเล่นลำตัดของไทยผสมเข้าไปด้วย บางท่านเล่าว่าสมัยพระยาปกครอง ๗ หัวเมือง ถ้ามีงานพิธีต่าง ๆ เช่น เข้าสูหนัด มาแกบุญโละ พระยาเมืองต่างๆ มาร่วมพิธีและชมการแสดง เช่น มะโย่ง โนรา และละไป (ละไป คือ ดิเกฮูลูปัจจุบัน) การแสดงดิเกฮูลูนั้น คือการร้องเพลงลำตัดภาษาอาหรับและเรียก “ซีเกอร์มีร์ฮาแบ” การร้องเพลงเป็นภาษาอาหรับ ถึงแม้จะไพเราะแต่คนไม่เข้าใจ จึงนำเอาเนื้อเพลงภาษาพื้นเมืองร้องให้เข้ากับจังหวะรำมะนา จึงกลายเป็นดิเกฮูลูมาจนถึงปัจจุบัน

ประวัติครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ นายชะแซ นามสกุล ยะพะ

เชื้อชาติ ไทย สัญชาติ ไทย

หมายเลขบัตรประชาชน ๓ ๕๔๐๒ ๐๒๑๗ ๔๔ ๑

วัน เดือน ปีเกิด ๑๑ ธันวาคม ๒๕๐๖ อายุ ๔๕ ปี

ภูมิลำเนา (บ้านเกิด) ตำบลบางโกระ อำเภอโคกโพธิ์

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ บ้านเลขที่ ๑๕/๓ หมู่ที่ ๕ ตำบลบางโกระ

อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี รหัสไปรษณีย์ ๕๔๑๒๐

โทรศัพท์ -

โทรศัพท์มือถือ ๐๘๑ - ๖๗๘๗๘๓๕

สถานที่ทำงาน -

โทรศัพท์ -

วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษา ป.๔

ประวัติการรับรางวัล

-

ประวัติการถ่ายทอด

- ถ่ายทอดให้กับเยาวชนในชุมชน

ดิเกฮูลู

วัสดุ/อุปกรณ์

๑. โหม่ง

๒. แทมมารีน

๓. รำมะนาใหญ่, เล็ก

๔. ลูกแซด

๕. ม້อง

๖. ฉิ่ง

กระบวนการและวิธีทำ

๑. ฟีกตีรำมะนาเล็ก

๒. ฟีกตีม້อง

๓. ฟีกเขย่าลูกแซด

๔. ฟีกตีเขย่าแทมมารีน

๕. ฟีกตีฉิ่ง

๖. ฟีกตีรำมะนาใหญ่

๗. ฝึกตีโหม่ง

๘. ฝึกปรบมือตามจังหวะ

๙. ฝึกเล่นให้เข้าจังหวะและมีความพร้อมเพรียงกัน

การต่อยอดเพื่อให้เกิดรายได้ของครุภูมิปัญญาท้องถิ่น

- ๑. โชว์การแสดงดีเกสตามงานต่าง ๆ เพื่อสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มและชุมชน
- ๒. อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมให้อยู่จนชั่วลูกชั่วหลาน
- ๓. ประยุกต์ลีลาการแสดงดีเกสอยู่สม่ำเสมอ

การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตำบลงิ้วหัก

ประวัติความเป็นมาของภูมิปัญญาท้องถิ่น

การนวดแผนไทย

การนวดแผนไทยเป็นภูมิปัญญาอันมีค่าของชาวไทยที่มีมาแต่โบราณ ไทยเชื่อว่าการนวดมีจุดเริ่มต้นมาจากการช่วยเหลือกันเองภายในครอบครัว เมื่อมีการปวดเมื่อยจากการทำงานในชีวิตประจำวัน เช่น สามีนวดให้ภรรยา ภรรยา นวดให้สามี ลูกหลานนวดให้พ่อแม่ปู่ย่าตายาย มีการใช้อวัยวะต่าง ๆ เช่น สอก เข่า มือ เท้า นวดให้กันหรือนวดให้ตัวเอง

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการนวดที่เก่าแก่ที่สุด คือ ศิลาจารึกสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช เมื่อปี พ.ศ. ๑๕๐๐ เป็นรูปการรักษาด้วยการนวด ต่อมาเมื่อถึงยุคอยุธยา ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช การนวดแผนไทยมีปรากฏในธรรมเนียมศักดินา มีการแบ่งเป็นกรมหมอนวดฝ่ายขวา และกรมหมอนวดฝ่ายซ้าย ต่อจากนั้นในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ในกฎหมายตราสามดวง “นาพลเรือน” กล่าวถึงการแบ่งส่วนราชการให้กรมหมอนวดจำแนกตำแหน่งเป็นหลวง ขุน หมื่น พัน และมีศักดินาเช่นเดียวกับข้าราชการในสมัยนั้น

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์โปรดการนวดเป็นที่สุด จึงให้มีการชำระคัมภีร์แพทย์ทั้งหมดให้ถูกต้อง โดยใช้ชื่อดำราฉบับนี้ว่า “ตำราแผนนวดฉบับหลวง” ใช้เรียกในหมู่แพทย์หลวงหรือแพทย์ในพระราชสำนัก

ต่อมาเมื่อการแพทย์แผนตะวันตกเข้ามาในสังคมไทย การนวดถึงหมดบทบาทจากราชสำนักส่วนหมอนวดแบบชาวบ้านยังคงใช้การนวดแบบดั้งเดิมที่ได้รับการเรียนรู้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ปัจจุบันการนวดแผนไทยสามารถจำแนกเป็นสองแบบ คือ หนึ่ง การนวดแบบราชสำนักหมายถึงการนวดเพื่อถวายกษัตริย์และเจ้านายชั้นสูง การนวดแบบนี้มีการพิจารณาถึงคุณสมบัติของผู้เรียนอย่างประณีตถี่ถ้วน และมีการสอนขั้นตอนการนวดจรรยา มารยาทของการนวด เทคนิคและวิธีการนวดต้องสุภาพมาก ใช้มือและนิ้วมือที่ฝึกมาจนแข็งแรงในการนวดและต้องตรงตามจุดเพื่อให้ได้ประสิทธิภาพสูง สอง การนวดแบบเขลยศักดิ์ หมายถึง การนวดแบบสามัญชน มีการสืบทอดฝึกฝนแบบแผนการนวดตามวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งเหมาะมากสำหรับชาวบ้าน เป็นการนวดโดยใช้สองมือและอวัยวะส่วนอื่นเช่น สอก เข่า และเท้าในการนวดและมีการใช้ทำยัดดัดมากมายระหว่างการกดนวดหรือหลังจากการกดนวดเสร็จ โดยลีลาและท่ามวดดูไม่ค่อยสุภาพนัก แต่หมอนวดจะไม่เหนื่อยง่ายนักเพราะมีการปรับท่าทางให้ผ่อนคลายได้ดี ในปัจจุบันจึงเป็นที่รู้จักและแพร่หลายในสังคมไทย

จากประวัติและความเป็นมาของการนวดแผนไทยสมควรที่คนรุ่นใหม่ ควรต่อเติมภูมิปัญญาก่อนที่จะทุกอย่างจะสายเกินไป トラบเท่าที่ผู้ทรงความรู้ยังสามารถประสิทธิ์ประสาทวิชาได้ หากเราคนไทยไม่สนใจความรู้ในการนวดแผนไทยที่มีประสิทธิภาพก็จะสูญหายไป อาจารย์หมอนวดหลายท่านสิ้นอายุขัยและจากไปพร้อมกับความรู้ หากไม่มีการรวบรวมตำรา การสืบทอดความรู้ที่นำไปประยุกต์ใช้จะทำให้เป็นระบบได้ยาก หรือเบี่ยงเบนกลายเป็นการนวดเพื่อให้บริการทางเพศ ซึ่งเป็นข้อเสียอย่างหนึ่งที่ทำให้ชื่อเสียงของหมอนวดแผนไทยเสียหาย ในอดีตสามสิบกว่าปีมานี้ประเทศไทยถูกมองเรื่องนี้ติดลบ แม้ในปัจจุบันภาพพจน์เกี่ยวกับการนวดแผนไทยจะเริ่มดีขึ้นแล้ว ลูกหลานคนไทยยัง

ควรที่จะช่วยกันแก้ไขภาพจนต่อไป เพื่อปกป้องชื่อเสียงของการนวดแผนไทยกลับมาก การนวดแผนไทย การแพทย์แผนไทย จะได้แตกช่อแตกกิ่งจากต้นที่เติบโต และหยั่งรากลึกสู่สังคมไทย และเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพคนไทยสืบไป

ประวัติครุภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประวัติส่วนตัว

ชื่อ นายชิน นามสกุล ช่วยทุกข์

เชื้อชาติ ไทย สัญชาติ ไทย

หมายเลขบัตรประชาชน ๓ ๕๔๐๒ ๐๐๑๕๓ ๔๓ ๕

วัน เดือน ปีเกิด ๒ เมษายน ๒๕๕๕ อายุ ๕๔ ปี

ภูมิลำเนา (บ้านเกิด) ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ บ้านเลขที่ ๓๖ หมู่ที่ ๔ ตำบลช้างให้ดก

อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี รหัสไปรษณีย์ ๕๔๑๒๐

โทรศัพท์ -

โทรศัพท์มือถือ ๐๘๑ - ๗๕๖๑๘๐๔

สถานที่ทำงาน -

โทรศัพท์ -

วุฒิการศึกษา/ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย

ประวัติการรับรางวัล

-

ประวัติการถ่ายทอด

- ถ่ายทอดให้กับประชาชนในชุมชนและตำบลใกล้เคียง

การนวดแผนไทย

วัสดุ/อุปกรณ์

ใช้มือในการสาธิต

กระบวนการและวิธีทำ

๑. ฝึกการนวดแผนไทยส่วนขา และเข่า

๒. ฝึกการนวดแผนไทยส่วนแขน และไหล่

๓. ฝึกการนวดแผนไทยส่วนเอว และหลัง

๔. ฝึกการนวดแผนไทยส่วนคอ และศีรษะ

การต่อยอดเพื่อให้เกิดรายได้ของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น

๑. ศึกษาค้นคว้าวิธีการนวดแผนไทยเพื่อการบำบัดให้มากขึ้น
๒. เรียนรู้การทำยารักษาโรคด้วยสมุนไพรที่มีอยู่ในท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน

บรรณานุกรม

- ทีมงานทรูปลูกปัญญา. (2552).การแสดงผลพื้นเมืองภาคกลาง ตอน เพลงรำกลองยาวเถิดเทิง.ค้นเมื่อ สิงหาคม 17,2552,
จาก http://www.trueplukpanya.com/true/knowledge_detail.php?mul_content_id=392.
- ธรรมจักร พรหมพ้วย.(2550).นาฏศิลป์ไทย ไร่จะไร่ในคุณค่า.ค้นเมื่อ พฤษภาคม 24, 2550,
จาก http://www.bloggang.com/viewdiary.php?id=som_dej&month=05-2007.
- หมอเครื่อง ศรีบัวพันธ์.(2551).ประวัติความเป็นมาของการนวดแผนไทยโบราณ.ค้นเมื่อ กรกฎาคม 18,2551,
จาก http://www.an-cb.com/index.php?option=com_content&view=article&id=12&Itemid=17.
- อรุณี วงษ์เจริญ.(2550).ศิลปะการแสดง.ค้นเมื่อ กันยายน 18,2550, จาก http://www.pocnara.go.th/culture_nara/Art/performance.htm.

คณะผู้จัดทำ

คณะผู้ควบคุม

๑. นายธนศ อุดลยกิจ วัฒนธรรมจังหวัดปัตตานี
๒. นางศศิเพ็ญ ละม้ายพันธุ์ นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการพิเศษ

คณะทำงานอำเภอโคกโพธิ์

๑. นายสุธา นิลวิสุทธิ์ นักวิชาการวัฒนธรรมชำนาญการ
๒. นางสาวมัทนา ทองบุญเอียด อาสาสมัครวัฒนธรรมประจำอำเภอโคกโพธิ์